

EESTI METS

METSA JA JAHINDUSE KUUKIRI

SISU:

Lehepõrnikas ründab. — *A. Michelson.*
Märkeid puidu kasutamise arengust. — *Dr. K. Verberg.*
Kõrgema metsaõpetuse arengust ja selle teostamisest
Soomes. — *A. Pals.*
Metsauuendus Pagaris. — *S. Kostjukovic.*
Mõningaid andmeid Soome metsatööstusest ja metsa-
kaubandusest. — *Dr. K. Verberg.*
Kutseala.
Jahindus.
Kirjanduslik ringvaade.
Mõnesuguseid teateid.

1936. 13. JUULI. NR. 7

XVI AASTAKÄIK

AD

Akadeemilise Metsaseksi, Eesti Metsateenijate Ühingu, Eesti Metsaühingute
Liidu ja Eesti Metsaülemate Ühingu häälekandja

Tellimise hind kr. 3.50 aastas, kr. 2.— poolaastas, kr. 1.— veerandaastas, üksiknumber 40 senti. Kuulutuse
hind kr. 20.— lehekülg

EESTI METS

METSANDUSE JA JAHINDUSE KUUKIRI

VÄLJAANDJAD: Akadeemiline Metsaselts. Eesti Metsateenijate Ühing. Eesti Metsaühingute Liit. Eesti Metsaülemate Ühing	Peatoimetaja Prof. O. DANIEL. Tartu, Gustav Adolffi t. 70. Vastutav- ja tegevtoimetaja EDGAR VESTER.	TOIMETUSE ADDRESS: Tallinn, postkast 97. TOIMETUSE ASUKOHT: Tallinn, Lai tän. 39/41, tel. 464-76. POSTI JOOKSEV ARVE NR. 155.
---	--	--

XVI aastakäik

13. juuli 1936

Nr. 7

Lehepõrnikas ründab

A. Michelson

Käesoleva aasta kevadel võib lehepõrnika (maisitika) siginemises märkata suuremat elavust. Õhtuti päikese loojenemisel ilmuvad põrnikad massiliselt oma urgudest, et alustada pulmalendu. Avinurmes, metsaülema aias, asetsevad üksikud puud meelitavad lehepõrnikaid kokku, sest aia asukoht on võrdlemisi eksponeeritud ja ümberringi asetsevad põllud. Nii ilmub neid kutsumata külalisi igal õhtul nii oma aia mullast kui ka naabrimeeste maa-delt.

Olen seda lendu jälginud mitu õhtut järjest. Et saada objektiivsemaid andmeid, korraldasin kontrollkogumist kolme õhtu jooksul umbes 250 m² maa-alal, mis asetseb metsaülema majast läänepool ja hõlmab laiuti aia osa crataegus-hekist marjapõõsaste teise

reani (10 m) ja pikuti põllu äärest kuni abies-pseudotsuga grupini (25 m). Mainitud aia osa esineb rohelse muruna, mis kaetud 4—5 sm pikkuste kõverdistega ja on nähtavasti jäetud rohelseks teeks. Maapind on siin aastaid seisnud liigutamata, välja arvatud marjapõõsaste vahe, mida omal ajal on mõnevõrra haritud. Sellel maa-alal leidub kohati 12 urgu m² kohta. Urgude tegijateks on olnud lehepõrnikad. Urg oma esialgselt tekkimiselt on küll väljalennu auk, kuid hiljem kasutatakse teda pelgupaigana päevaseks puhkuseks. Neist aukudest ilmuvad igal õhtul päikese loojenemisel lehepõrnikad. Püük on korraldatud ülaltoodud maa-alal kolm õhtut järjest ja saaki näitab alltoodud tabel.

Püügi kuupäev	Ilm	T°	Püütud põrnikate arv				Päike loojeneb
			Kella 20 ⁴⁵ —21 ⁰⁰	Kella 21 ⁰⁰ —21 ¹⁵	Kella 21 ¹⁵ —21 ³⁰	Kokku 45 min. jooksul	
16. V 36. a.	vaikne, selge	4° C	15	44	9	68 tk.	20 ⁵⁰
17. V	NW tuul 3 m/sek selge	7	16	20	4	40	20 ⁵²
18 V	vaikne, selge	9	26	80	39	145	20 ⁵⁵
Kolme päeva saak kokku	—	—	57	144	52	—	—
Keskmine 0/0	—	—	22,5	56,9	20,6	100	—

Põrnika väljumine urgudest algab enne päikese loojangut, alul ilmuvad üksikud valmikud, ilmumine urgudest sagedeb ja jõuab maksimumini umbes 10 min. peale päikese loojangu, edasi väheneb ilmumine pidevalt ja lõpeb üksikute hilinenutega. Kogu urgudest väljumise aeg, välja arvatud üksikud, kestab 45—50 minutit.

Püüki teostasid palja käega, kasutades momenti, mil põrnikas urust väljus kuni selle äralennuni. Soodustuseks oli asjaolu, et urust ilmudes põrnikas ei saanud kohe tõusta lendu, vaid pidi enne rohtu mööda üles ronima. Urust ilmudes kuni lendu tõusmiseni teeb põrnikas paar korda tiibadega põrinat, mis soodustab püüki eriti videvikus. Ka lendu tõusnud põrnikat võib veel tabada, sest ta ei lenda kohe ära, vaid teeb uru kohal madalalt paar ringi, nagu mesilane tarust väljudes, kus neid on kerge käega tabada. Muidugi polnud võimalik kõiki põrnikaid kinni püüda, mis 250 m² pinnalt urgudest väljusid, suurem osa, võib öelda, lendas neist ära.

Tabelis toodud andmed näitavad üldjoones ühesugust pilti. Urust väljumise maksimum langeb kella 21.00 kuni 21.15 vaheajale. Soe ilm soodustab põrnika väljumist, tuul aga takistab seda ja nähtavasti osa põrnikaid ei ilmu tuulega üldse. Vaikne ja soe ilm näib olevat põrnikale meelt mööda, nagu see oli 18. V õhtul. Õieti olin üllatatud põrnikate rohkusest kolmandal püügi-päeval, sest arvasin, et olen juba enamuse põrnikatest eelmisel kahel õhtul

kinni püüdnud, kuid nähtavasti oli urgudes kas rohkem kui üks põrnikas, või okupeerisid öö jooksul uued põrnikad vabanenud urud.

Tegelikult püüti 18. V üle 200 põrnika, sest peale tabelis toodute, püüdsid kaks abilist, kes ilmusid kohale peale kella 21.00, üle 50 põrnika. Peale selle tegutsesid põrnikate püügiga 2 siili, kes igal õhtul lehepõrnikate ilmutamisel olid kohal, kuid nende tegevuse raadius oli teisel. Kui palju nende poolt öö jooksul põrnikaid hävitati, selle kohta jäid andmed saamata.

Lehepõrnika vastsete tegevuse arvele tuleb panna paar surnud nulgu ja viirpuud, mis asetsevad püügiala piirides, samuti ülejäänute kidur kasv ja sama nähete kordumine üksikute marjapõõsaste juures, kus leidub palju kuivi harusid. Maapind on puude ja põõsaste kasvaks soodus ja teised kuivamise põhjused pole tõenäolised.

Veel tuleks märkida, et haritud maal (kartulipõllul) ei olnud põrnikate urgega nende ilumist märgata. Vähesel arvul leidis neid kord kohendatud maal (marjapõõsaste vahed), kuna suurem enamus ilmus urgudest, mis asuvad kohendamata murul.

Puude otsa lehepõrnikad päevaks ei jäänud, peale üksikute erandite. Urgudest ilmuvad nad aga igal õhtul ja ründavad puid ja põõsaid, mis tulevikus põrnika suurema levimisega võib suuremaid ebameeldivusi tekitada kõrgematel ja kuivematel maadel.

Avinurmes, 19. V 36. a.

Märkmeid puidu kasutamise arengust

Dr. K. Verberg.

Sissejuhatus. Ürgajal ja tihti nüüdki loodusrahvaste juures annab mets inimesele kõik, mis viimane vajab oma lihtsate tarviduste rahuldamiseks, nimelt toitu, ulualust ja riietust. Metsas ürginimene leidis kaitset vaenlaste kallaletungide puhul; siin ta arvas asuvat ka oma jumalad ja nende abilised.

Puidust ja kivist ürginimene valmistas oma esimesed tööriistad; puidust valmistas ta tule, mille juures ta en-

nast soojendas ja oma jahisaaki küpsetas. Puitu kasutab ürginimene ehituste püstitamiseks, kui ta ei saa enam rahulduda metsas varju otsimisega. Et puit juba ürginimesele on tähtsaks ehitusmaterjaliks, seda tõendavad arheoloogilised leiud — vaiehituste avastamine. Puidust tehakse ka esimesed liiklemisabinõud.

Nii oli puit ürginimesele hädatarviline igal sammul.

Puitu oli rikkalikult saadaval, kuna metsad ei kuulunud kellelegi, vaid olid vabalt kasutatavad looduseannid.

Kauemat aega toimubki puidu piiramatu ja raiskav kasutamine.

Hiljem metsad muutuvad üksikute isikute, asutuste, kogukondade või riigi omanduseks. Aegade jooksul tekib kohati puudus metsamaterjaalidest, sest ühelt poolt metsade ala järjest väheneb põllukultuuri levimise ja metsade puuduliku uuendamise tõttu, kuna teiselt poolt korratust kasutamisest tingituna langeb metsade tootmisvõime. Samal ajal aina kasvab puidu tarvitamine. Seetõttu hakatakse puidu väärtust rohkem hindama; ühtlasi hakatakse hoolitsema ka metsade juuresoetamise ja nende korraliku majandamise eest. Korralik metsamajandus kujuneb igal pool tähtsaks majanduslikuks teguriks.

A r e n g. Puit kuulub kahtlemata nende väheste toorainete hulka, mis leiavad väga laiaulatuslikku ja mitmekesist kasutamist. Juba tuhandete aastate jooksul on metsad annud metsamaterjaale, mida valmistatakse praeguselgi ajal. Majandusehu arenemisega on tekkinud terve rida uusi vajadusi, mis nõuavad ka sellekohaselt valmistatud metsamaterjaale. Puidu töötlemise (ümbertöötamise) võimalustega tekivad ka uued kasutusala. Tõuget puidu mitmesugusele töötlemisele on annud majanduselu ja kultuurinõuete arenemine. Puidu kasutuse areng on toimunud peale muude põhjuste ka olenevalt töötlemise abinõudest ja võttest, millega ümarmaterjaalist võib valmistada mitmesuguseid esemeid.

Tööriistad ja -masinad. Vanimaks tööriistaks, mida inimene puu töötlemisel kasutas, oli kivikirves, millega töö aga pidi olema aegaviitev ja tülikas.

Hiljem valmistati ka metallkirveid, milledega oli võimalik ainult ümarmaterjaalide tahumine ja lõhestamine. Saed, millega võib puud tükeldada mitmes suunas, esinevad vahest palju hiljem. Esimesed andmed saagide tarvitamise kohta ulatuvad umbes 1500. a. enne Kristust. Siis olid egiptlasil pronksist saed puu saagimiseks, nagu seda tõendavad haudade reljeefid.

Kauemat aega on saed ainult käsitöö-

riistadeks, mida kasutatakse mööbli valmistamisel. Suuremaks muutub saagide tarvitamine puidu töötlemisel saeveskite tekkimisega. Nendes toimub ümarmaterjaalide välise kuju muutmine ja saetud materjaalide valmistamine; need kujunevad tähtsaks materjaaliks tervele reale tööstusile. Töö saeveskis toimus vee- või tuulejõul. Saeveski nime tuski on tingitud sellest, et seal töö, nagu jahuveskiski, teostus tuule või vee abil.

Esimene veejõuga töötav saeveski on ehitatud prantsuse inseneri *V i l l a r s 'i* poolt 1245. a., kusjuures palgist saadi korraga ainult üks laud, sest tolleaegses lihtsas saekaatri oli ainult üks saag kinnitatud. Esimesed saeveskid rahuldasi ainult elanike endi tarbeid ega valmistanud saetud materjaale kaugemale turule.

Kuna saetud materjaale, nagu laudu ja planke, võib kasutada mitmeks otstarbeks, siis XIV sajandi algul Lõuna-Saksamaal, eriti aga Hollandis, arenes kiiresti saetööstus. Hispaania, avastanud Madeira saared, ehitab seal 1420. a. saeveskeid, et paremini kasutada saartel olevaid väärtuslikke puuliike. Norras ehitatakse esimene saeveski 1530. a. Saetööstus leiab igal pool tunnustamist ja seda tööala hakatakse nimetama „uueks kunstiks“; tööstussaadusi — laudu — veetakse juba ühest riigist teise. Norras kujuneb saetud materjaalide väljavedu XVI sajandil nähtavasti üsna suureks, kuna kuningas Kristian III maksustab seadusega laudade väljavedu. XVI sajandil võetakse saeveskites esmakordselt tarvitusele mitme saega saekaater, millega võib palgi korraga laudadeks saagida. Rootsis on esimene sääranne saekaater tarvitusel 1653. aastast.

Saeveskite tegevus ei arenenud igal pool rahulikult ja takistusteta. Inglismaal näiteks peeti visa võitlust saeveskite vastu ja XVII sajandi algul asutatud saeveskid olid sunnitud üsna pea oma tegevuse lõpetama. Veel XVIII sajandi lõpul hävitati Inglismaal ühe hollandlase tuulejõuga töötav saeveski; kuid kohaliku omavalitsuse poolt ehitati see uuesti ja tasuti omanikule tehtud kahjud. XVIII sajandil oli saetööstus Hollandis väga kõrgel järjel, kuna lei-

dus rohkesti tuulega töötavaid saeveskeid. Ainult Saardami linna ümber oli üle 100 saeveski. Säärane suur saeveskite rohkus on seletatav Hollandis väga tähtsaks kujunenud laevaehitustööstusega, kus peale Hollandi enese ehitati laevu ka teistele riikidele ja selleks tarvitati rohkel arvul mitmesuguseid saetud materjaale.

Ka Eestis oli XVIII sajandil nähtavasti rida saeveskeid, sest Põltsamaa õpetaja W. Hupel kirjutab oma teoses „Topographische Nachrichten von Lief- und Ehstland“ — 1774.—1782. a., et Narvas töötas tol ajal 5 vee- ja 2 tuulejõuga saeveskit, kuna Pärnus oli 6 tuulejõuga saeveskit, mis kõik valmistasid saetud materjaale väljaveoks.

Saetööstuse edaspidine areng on tihedasti seotud uute leidustega. 1780. a. ümber leiab Gerwinus esimese ümar-sae. 1810. a. ehitab inglase Samuel Bentham prantsuse inseneride kaasabil Portsmouthis esimese aurujõuga töötava saekaatri.

1812.—1814. a. asutatakse Chathamis (Inglismaal) esimene aurusaeveski. 1808. a. Newberry leiab lint-sae, aga alles XIX sajandi keskpaigu võetakse see tegelikult tarvitamisele. 1830. a. konstrueeritakse Ameerikas esimene freesmasin, kuid seegi koos hõvelmasinaga leiab kasutamist vast paarkümmend aastat hiljem. Neile masinaile järgneb rida teisigi töömasinaid, mis võimaldavad kiirendada puidu töötlemist ja seega suurendavad ka puidu kasutamise võimalusi. Eelnimetatute kõrval osutub eriti tähtsaks töömasinaks vineeri koorimise masin, mis võimaldab vanemate töövõtete — saagimise ja lõhestamise — alusel tarvitada palju kiiremat ja otstarbekamat tööviisi.

Eelkirjeldatud tööriistadega ja uute tööviisidega on võimalik ümargusi metsamaterjaale mitmekesiselt töödelda puidu keemilist koostist muutmata. Saetööstuses ümarmaterjaalide töötlemisel saadakse töö tulemustena umbes 60% saetud materjaale, kui ümarmaterjaalide maht on arvatud 100; ülejäänud 40% langeb igasuguse tööstusjäägi ja kuivamisvahe arvele. Tööstusjääki — igasugused pinnud, servad, killud, laastud, saepuru jne. — ei osatud varem

tarvitada muuks kui kütteks. Uuemal ajal on aga saetööstuse jäägid leidnud väga mitmekesist ja tihti õige väärtuslikku kasutamist. Jämedad jäägid — pinnud, servad — lähevad kastilauakes-te, krohvipeergude, varte valmistamiseks või kasutatakse toorainena sulfaat-selluloositööstuses. Meil linnades need jäägid moodustavad tähtsa lisandi küt-tepuudele, kuna nad leiavad rohket kasutamist kehvemate kodanike poolt. Saepuru, peale otsese kasutamise küt-tena tööstuses, tarvitatakse mitmesugu-selt: ruumide puhastamisel, aianduses umbrohu kasvamise takistamisel, ehi-tustes täitematerjaalina, poorsete ehi-tuskivide valmistamisel, toorainena pui-dujahu-, ksilooliidi- ja bakeliidi-tööstu-sis.

Peatume lähemalt mõnel tähtsamal puidu kasutamise alal.

Ehitusala. Puidu tarvitamine ehitusteks, eriti hooneiks, ulatub ürg-aegadesse. Juba piiblist loeme ühest suurest ehitusest — Salomoni templist, mille püstitamiseks kasutati rohkesti mitmesuguseid puuliike ja -materjaale.

Ka vanas Greekas ehitati jumalate templeid kivehitusmaterjaali kõrval puidust. Eriti kasutati puitu seinte ilustamiseks. Muidugi tehakse lihtsate kodanike elamud ikka puidust.

Rooma riigis tarvitatakse templeite püstitamiseks seedrit, jugapuud, küp-ressi, samuti aga ka tamme, pähklipuud mändi ja lehist.

Kuni XIII sajandini Euroopas domi-neerivad puuehitused täiel määral, sel-lest peale hakatakse rohkem püstitama ka kivehitusi.

Uuemal ajal asendavad puitu ehitus-alal — betoon, raudbetoon, kunstkiivid, teras jne., kuid siiski püsib puit visalt ehitusmaterjaalina ehitusalal tänu oma erilistele omadustele. Kerge ja lihtne puidu töötlemine, saadavus igal pool ja senini võrdlemisi odav hind võimaldavad puidule eduka võistlemise teiste ehitus-materjaalidega, kuna uuemal ajal on suudetud vähendada ka puidu negatiiv-seid omadusi. Väikese soojusejuhtivuse-ga, kõlakindlusega, väikese tundlik-kusega kemikaalide suhtes on puit nii mõnestki ehitusmaterjaalist parem.

Tarvilisi puidu puudusi — vormi muutus, väike kestus ja hä-

vimine põlemisel on suudetud uuemal ajal vähendada ja osaliselt kõrvaldada.

Vormi muutust võib vältida kasutades sellekohaselt kuivatatud puitu, kaitstes puitu ilmastiku mõjude eest või tarvitades vastavaid ehitusosade ühendusi. Puidu väike kestus on tingitud seente või putukate hävitustööst. Mitmesuguste kaitsevahenditega võime selle puuduse vastu edukalt võidelda. Nimelt imbutades puitu seentele ja putukatele mürgiste ainetega võime puidu kestust mitmekordselt suurendada.

Esmakordselt soovitab puidu kestust imbutamisega pikendada 1705. a. H o m b e r g, kasutades selleks sublimateeritud lahust, aga alles 1823. a. leiab see imbutuslahus tarvitamist inglase H o w a r d K y a n'i poolt. XIX sajandil ja ka käesoleval sajandil on leiutatud mitmed uued imbutusvahendid ja imbutusviisid, millele abil on võimalik puidu kestust mitmekordselt pikendada. Imbutamine imbutusvahenditega lubab kasutada puitu ka sääraoludes, kus muidu ta kestus on liiga väike. Puit jämedates sortimentides ei süti kergesti; puidu põlemine toimub välispinnalt, kusjuures puidu kandetugevus väheneb üsna pikaldaselt. Kuumas puidus ei teki hädaohutlikke pingeid ja vormimuutus, mis esinevad terases ja kivides. Teras kaotab juba 500° C juures poole oma algatugevusest, seetõttu järgneb suur vormimuutus, mis põhjustab materjaali kokkuvarisemise ja purunemise. Puidu konstruktsioonid on tulikahjude korral võrreldes terase ja raudbetooniga pikema vastupanekuvõimega. Puitu võib mitmesuguste ammoniaaklahustega või teiste ühenditega imbutada, mistõttu puidu süttivus kujuneb väga halvaks ja puit muutub pea-aegu tulekindlaks. Ka pikemat aega kõrges temperatuuris viibides sääraselt imbutatud puit ei põle leegitsedes, vaid hõõgub ainult nõrgalt ja pikaldaselt.

Puidu välispinna katmine värvainetega halvendab samuti süttimist.

Uuemal ajal ehitatakse puidust elumajade kõrval veel väga mitmesuguseid ehitusi — tööstushooneid ja muidki, nagu turuhooneid, raudteejaamahooneid jne. Uute ehituskonstruktsioonide

kasutamine võimaldab ehitada 50 m ja ka laiemaid katuseid ilma alustugedeta.

Puidu kerge kaal, hõlpus puidumaterjalide valmistamine, väikesed ehituskulud ja lihtne ümberehitamine puidu kasutamisel on samuti soodustanud puidu tarvitamist ehitustes. Keemilistes tööstustes on puit eriti tähtis ehitusmaterjaal, kuna teras hävib gaaside ja aurude mõjul võrdlemisi kiiresti. Kivihooneis ruumide seinte, põrandate ja lagede katteks eelistatakse puitu — nii majanduslikel kui ka esteetilisil põhjusil. Eriti on puitkate tarviline hea akustika saavutamiseks.

Kuigi puidul hoonete ehitusmaterjalina ei ole enam kasvavat tähtsust teiste ehitusmaterjalide võistluse tõttu, jääb ta ikkagi kindlasti püsima oma heade omaduste tõttu vähimalt hoonete sisemise osa ehitamisel ja kaunistamisel. Väikemajade ja suvimaajade ehitamisel jääb puidule kindel koht, sest seal, kus ei vajata massiivset ehitust, on puit igas suhtes otstarbekam.

Ka massiivsete kivi- ja raudbetoonhoonete ehitamisel ja remontimisel tarvitatakse rohkesti puitu tellingeiks.

L a e v a e h i t u s. — Laevaehituse areng on lähedases seoses inimkonna üldise kultuuriajaloo ja -ajalooga. Tuhandete aastate jooksul on laevaehituses rohkesti tarvitatud puitu. Esimesed katsed laevade valmistamisel olid muidugi väga primitiivsed, kuna veesõidukina kasutati mitmest puutüvest kokkuseotud parve või mõnd jämedat õõnestatud puutüve.

Ajajooksul jõutakse paremate veesõidukiteni. Juba piiblist loeme suurest Noa laeva ehitusest, milleks kasutati üsna rohkesti puitu ehitusmaterjalina. Vanimad merelaevnikud — fõniiklased — omasid juba 1500. a. enne Kristust suure kaubalaevastiku; hiljem greeklasil ja eriti roomlasil kulus samuti õige rohkesti puitu laevade — galeeride — ehitamiseks.

Ka hiljem paljude sajandite jooksul on laevastik ikka puidust. Kuni XIX sajandi esimese pooleni oli puit laevaehituses peamaterjaaliks.

(Järgneb).

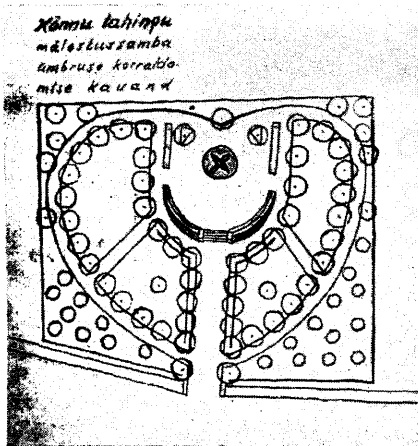
Metsapäev mälestussamba juures

E. M. Ü Torma osakond koos kaitseliidu Torma malevkonnaga korraldas Torma vallas Kõnnu lahingu mälestamiseks püstitatud mälestussamba juures 17. mail s. a. metsapäeva. Metsapäeva ülesandeks oli täita lüli Torma malevkonna kiitustvääriva algatuse, mälestussamba ümbruse korraldamistöö, ja nimelt samba ümbruse kaunistamine elava dekoratsiooniga — puude ja põõsastega.

Mälestussamba ümbruse korraldamistööde algamisel oli võita mitmeid raskusi. Maapind samba juures on suure kaldega ja kogu sambaplatz oli sõna tõsisel mõttes kivirägastik. Tuli töötada välja kavand samba ümbruse korraldamiseks, lõhkuda kivid, ja et samba ümber saada horisontaalpinnaga plats, selleks tuli kühveldada mulda kõrgemalt kohalt alla.

Mullatöödega samba juures alati juba möödunud sügisel ja tänava igal maikuu pühapäeval on malevlasi ja ümbruskonna inimesi labidate ja kangidega platsil, et anda sellele väärsemat ilmet.

Foto A. Mägi.

Kõnnu mälestussamba ümbruse korraldamise kavand.

17. maiks jõuti mullatöödega niikaugale, et sai teostada istutamistööd. Platsi ümber istutati kuusehekk. Väljaspoole südamekuju taotelevat ringteed istutati mägismännid ja Siberinulud. Seesmine osa platsist oli määratud lehtpuudele, milledest tammed palistavad peatee ääri ja haaravad ringis ümber samba ning põõgid omakord teevad suurema ringi ümber tammede.

Kahelpoole peateed istutati viirpuu- (*Craetagus monogyna*) hekk ja samba ümbruse horisontaalseks muutmise tõttu tekkinud astmeäärne tee on palistatud harilikku pärna- (*Tilia cordata*) hekiga üheltpoolt ja teisele poole edaspidi on kavas istutada ligustrit- (*Ligustrum vulgare*) hekk.

Foto A. Mägi.

Istutatakse pärnahekki.

Peale eelnimetatud liikide istutati platsile veel mõned harilikud sajakoorsed (*Evonymus europaea*).

Istutusmaterjaal platsi kaunistamiseks hangiti Torma metskonnast ja ülikooli õppe- ja katsemetskonnast.

Foto A. Mägi.

Istutamistööde lõpetamine. Vankri taga on näha kivihunnik, mille kohale valmistatakse massiivne trepp.

Metsapäev täitis oma ülesande. Aitas jäädvustada mälestust lahingukangelastest puude mitmeid inimpäevi kestva elueaga. Alus on pandud. Kasvagu neist puutaimedest mähisev hiis, mis oleks väärne samba asukohaks ja väärne austus vabadust võidelnud ja võitnud kangelasile.

Valdek Ritslaid.

Kõrgema metsaõpetuse arengust ja selle teostamisest Soomes

Aleksander Pals.

Metsaõpetuse kui teaduse algust tähendatakse veidi üle aastasaja tagasi. Kuid metsaõpetuse alguseks võime lugeda keskaega, millal Saksamaal asusid töösse forstmeistrid, kelle ülesandeks oli korraldada metsakasutamist, jahindust, mitmesuguseid valvülesandeid jne. Oli loomulik, et nende isikute teadmised metsast olid algelised ja sageli puudus neil isegi kirja- ja lugemisoskus. Oma teadmised nad olid omandanud 2—3-aastasest õpipoisina viibimisest vana forstmeistri juures, kelle teadmised ei võinud olla samuti kuigi suured. Üldised olusuhed põhjustasid sel ajal enam tähelepanu pöörmist jahiasjandusele, jahikoorte jne. kasvatamisele ja metsanduslikud küsimused olid teisejärgulise tähtsusega.

Säärane arusaamine ja suhtumine metsa kestis õige pikka aega ja vast alles 18-dal sajandil, metsamajanduse paratamatu kujunemisega, hakkasid muutuma ka arusaamised metsa tähtsusest ja selle hooldamise vajadusist. See oli aluseks ka nõudele meeste järele, kel oleks olnud teadmisi eelpoolsete küsimuste lahendamiseks. Selle täitmiseks siis tekkisid paljudes kohtades meistriskoolid, esimesena a. 1763 H. D. Zanthier'i poolt asutatuna Wernigerodes — Harzi mägedes. Varsti ka kuulsamate Saksa metsaautoriteetide Georg Ludwig Hartig'i ja Heinrich Cotta' omad.

Metsateadus aga arenes iga päevaga. Paljudes asjaoludes tekkis kahtlusi ja meistriskoolist tulnud meeste teadmised jäid sageli väheseiks. Meistriskooli loojail endil oli täita samuti igapäevased ülesanded oma metsades, sealt tähelepanekuid koguda ja seega nad ei suutnud täiel määral endid siduda oma kooliga.

Vahepeal kõrgema võimu silmaring juba oli avardunud ja oli saadud aru tekkinud olukorrast. Tulemuseks oli, et varsti järgnes riigi poolt meistriskoolide muutmine metsakeskkoolideks ja senisele ühele õppejõule lisandus abi-

jõude. Edasi, 19. sajandi algul omakorda muudeti need koolid metsaakadeemiaiks.

Nii Cotta Thavandt'i metsakeskkool, mis asutati 1811. a., muutus 1816. a. riiklikuks metsaakadeemiaiks ja samal ajal võeti paljudes muudes Saksa ülikoolides metsateadus õppekavva. 1811. a. kutsuti Hartig Berliini ülikooli ja 1820. a. loodi seal metsaakadeemia, mis kümnekond aastat hiljem viidi üle Eberswaldi. 1825. a. asutati Hessianis Giesseni ülikooli juure metsaakadeemia. Baieris algas a. 1820 metsaõpetus Aschaffenburgi metsakoolis, kust see 1878. a. osaliselt ja lõplikult 1910. a. viidi üle Müncheni ülikooli. Badenis tehti sellega algust 1832. a. Karlsruhe polütehnikumis ja hiljem viidi ka üle Freiburgi ülikooli.

Nii kujunesid hilisemal aastail pea-aegu kõigi Saksa ülikoolide juure met-saosakonnad ja varemloodud metsaakadeemiad Eberswaldis, Hannover-Münden- ja Thavandtis muudeti pärast maailmasõda kõrgemaiks metsateaduse õppeasutusiks.

Kuid nõuded üha kasvasid ja nende kõrgemate koolide lõpetajail nõuti Preis- ja Saksis riigiteenistusse pääsmiseks veel lisaks aastast õppimist mõnes ülikoolis.

Osalt samal ajal kui Saksas, osalt veidi hiljem, tekkisid ka paljudes teistes Euroopa riikides samalaadsed met-saakadeemiad: Venes 1803. a., Austrias 1813. a., Prantsusmaal 1824. a. Roots- ja Norras 1828. a. jne. Neis riikides algas see samuti metsakoolidega ja hiljem need muutusid kõrgemaiks metsakoolideks või liitusid ülikoolidega.

Ka väljaspool Euroopat, Ameerika Ühendriikides, Kanadas, Jaapanis jne., oli see areng samalaadne.

Seega oli pandud metsateadusele ülikoolide juures teaduslik alus ja oli tõmmatud ligi kerge vaevaga õpetajaid mitmesugustelt aladelt, mis nüüdsel ajal võibolla üldaineis on läinud kohati liigagi kaugele, sundides piirama puht

metsanduslike ainete käsitlemise ulatust.

On huvitav jälgida ka, kuidas metsandusliku kõrgema hariduse korraldamine on kujunenud teispool lahte — Soomes ja missuguses ulatuses ligikaudselt toimub praegune metsateadlaste ettevalmistamine Helsingi ülikoolis.

Soomes käidi ka sedasama rada kui teistes maades. Saksa eeskujul asutati kõrgem metsakool, mis hiljem viidi üle nagu mujalgi ülikooli juure.

Esimesi katseid metsakooli rajamiseks tehti 1849. a. 1857. a. otsustati selle asutamine jaatavalt, kuid tegelikult teostus see alles Evo metsakooli avamisega 1. märtsil 1862. a. Koolil ei olnud aga pikka iga. üldine arusaamine niisuguse kooli vajadusest, õigemini metsanduslikest küsimusist — tingituna kasutuse jne. arenemastusest — oli siiski veel algeline ja kool suleti õpilaste puudumisest.

1870. a. kerkis esile avarama silmaringiga mees G. A. Blomqvist, kelle hoogsal õhutamisel avati kool uuesti. Ühtlasi oli tõusnud vahepeal puu kasutus tööstuslikeks jne. tarbeiks suurel määral, mis kõik põhjustas vajaduse teadlike metsameeste järele ja andes koolile nüüd täielise eluõiguse ületoomiseni Helsingi ülikooli filosoofiateaduskonna maamajandusosakonda 1907. a. 1923. a. muudeti see osakond iseseisvaks maamajandus- ja metsateaduslikuks teaduskonnaks. Seega oli pandud alus ka Soomes metsanduse teadusliku töö võimalustele, mis laiendaksid metsamehe silmaringi ja kergendaksid igapäevaste tegeliku elu küsimuste lahendamist.

Esimesist aastaist alates Helsingi ülikoolis teoreetilise ja praktilise õpetuse osa on olnud lahutatud. Esimesi teadmisi saab peamiselt õppeajal Helsingis, teisi ülikooli õppemetskonnas — 17.000 ha suurune, Tampere lähedal. Õppeained iseenesest on jagatud 3 eriossa:

1. Eelkursus: botaanika (1 sem.), keemia (1 sem.), füüsika (1 sem.). Mineraloogiat, geoloogiat ja mullateadust loetakse koos, kokku 1 sem. Matemaatika (2 sem.).

2) Abiained: geodeesia (1 sem.), seadusetundmine (2 sem.), metsazooloogia (2 sem.) ja puude patoloogia (2 sem.).

3) Metsanduslikud ained: metsakasvatus (2 sem.), metsapoliitika (2 sem.), metsatakseerimine (2 sem.) ja metsatehnoloogia (2 sem.). Metsakasvatus sisaldab omakorda — dendroloogia (1 sem.), metsakaitse (1 sem.), taimegeograafia (1 sem.), taimebioloogia (1 sem.). Metsatakseerimine — metsakorralduse ja metsapoliitika — metsavalitsuse (vaba aine), metsamajandustegeograafia ja rahvamajandustegeograafia. Metsanduslikud ained on peaaegu kõik moodustavad professuurid. Metsazooloogia ja taimepatoloogia koos metsapuude patoloogiaga kuuluvad eriprofessuuride alla.

Teaduskonna kursuse sooritandu saab metsaülema nimetuse. Magistrina lõpetamiseks tuleb teha peaaegu (4-as) laiemaulatuslikud erieksamid ja esitada vastav iseseisev uurimus — laudaturtöö ja doktoriks saab väitekirja kaitsmisega nagu meilgi.

Esimesel aastal on õppekavas eelmainitud põhiaained, erandina mullateadus, mida loetakse järgneval aastal. Teisel aastal sooritatakse abiained ja algavad loengud metsateaduslikes aineis, seminarid ja kaartide joonistamise harjutused. Sel ajal sooritatakse ka emakeelne (soome või rootsi!) kirjalik töö, 5 tunni jooksul, ainek, mis on valitud varem metsanduslikest aineist peaaegu ja metsatakseerimise algkursus.

Kolmas aasta on peaaegu eksamine sooritamiseks metsanduslikes aineis, seminaritööde, välispraktiliste tööde aruannete valmistamiseks ja esitamiseks. Kuid tegelikult ei ole suudetud lõpetada loenguid teise aasta lõpuks ja need kestavad veel kolmandal aastal edasi.

Välispraktilikumid toimuvad suvekuudel. Esimesel suvel on need õppemetskonnas 4-kuulise kestusega metsakasvatuse ja metsatehnoloogias. Esimeses need on vastavad peaaegu meie metsakasvatuse välispraktilikumi töödele — laiemas ulatuses ja lisana on sookuiivatusplaanide koostamine ja läbiviimine. Metsatehnoloogia alla kuuluvad

tööd, mida meil teostatakse metsakutsutuse suviste harjutuste ajal. Parvetustööd sooritatakse 1-kuulise kestusega väljapool õppemetskonda, üliõpilase enese soovi järgi koha suhtes.

Metsaharjutustööde ajal korraldatakse mitmesuguseid ühisekskursioone, nagu erimetsatüüpide, katseasjanduse, suuremate parvetuskohtade, puutööstuste ja sadamatega tutvumiseks.

Kogu praktikumiaja kohta tuleb pidada igal üliõpilasel vastavat päevikut.

Teise ja kolmanda õppeaasta vahelisel suvel teostuvad takseerimistööd mõnes riigi metskonnas, mille eest maksetakse ka vähest tasu. Töö toimub tükitööna, harilikult 6-isikulistes grup-

pides ca 200 ha suuruses metsa osas. Tehtud tööd lähevad hiljem riigimetsavalitsusele.

Metsatehnoloogias nõutakse eelpoolseile harjutustööle lisaks veel vähemalt kuuajalist harjutamist suuremas saeveskis.

Eelpoolsest selgub, et ülikooli kursust on võimalik lõpetada 3 aastaga. Selleks arvestatakse siiski keskmiselt 3,5—4 aastat. 1921. a. vastuvõetud seadusega ülikooli lõpetanud isik peab olema veel aasta harjutustöödel metskonnas ja sooritama siis erilise eksami riigiteenistusse pääsmiseks. Seda seadust ei ole rakendatud aga siiski seni tegelikkusesse.

Metsauuendus Pagaris

S. Kostjukovic.

Pagari metskonda võib jagada maa-kuju (reljeefi), pinnase, maakatte ja metsa koosseisu järgi kolme ossa.

Kõige suurem neist oleks Edivere, Mäetaguse, V. Pungerja, Simumäe, Võhma ja põhjapoolsed osad Jõuga ning Kõnnu vahtkondadest, üldpinnaga umbes 7100,0 ha.

Teine osa — Kaasiku vahtkonna end. Kaasiku ja Sompas mets, mille pindala on umbes 631,0 ha.

Lõppeks kolmas rajoon — Jõuga ja Kõnnu vahtkondade lõunapoolsed osad ning Kaasiku vahtkonna põhjapoolsed kvartaalid, kokku umbes 1100,0 ha.

Esimese osa maakuju on enamasti madal ja tasane; ainult kohati (V. Pungerja ja Võhma vahtkonnas) see on veidi kõrgem ning kergelt laineline. Pinnaseist valitsevad siin: liivakas-savised, mustmullad savi aluspõhjaga, kohati mudamullad ja turbamaad. Maakattes esinevad: läikivad samblad, mustikad, sõnajalad, osjad, angervaksad, madalamail kohtadel lõikheinad, pilliroog, soosammal, sinikas, sookail ja teised. Siin kasvavad enamasti lehtpuu- ja kuusepuistud. Esimesed on kase-, mustlepa-, haava- ja kohati kuuse- või männi-segapuistud. Kuusikud on osalt puhtad, osalt aga kase-, mustlepa-, haava-, harva männi-juuresegu-ga. Rabaäärtel (Mäetaguse vahtkon-

nas) ja madalamail kohtadel turba-maal asuvad IV ja V boniteedi männikud, tihti kase-juuresegu-ga.

Selle osa lehtpuu lageraestikud uuenevad kergesti loomulikul teel kännu- ja juurtevorseist. Kuuseraestikud uuenevad ka võrdlemisi ruttu lehtpuuvõsaga, mille sees leidub, iseäranis niiskeil ja märgadel kohtadel, kaunis palju kuusetaimi. Neil kohtadel hooldamisraiate abil on võimalik uuesti moodustada kuusepuistuid. Niisama IV ja V boniteedi männi märgade raestike loomulik uuendus edeneb rahuldavalt seemnepuude kaasabil. A. Rühli uurimised näitavad ka, et okaspuu-raestike loomulik uuendus „niiskel ja isegi vesisel pinnasel ei sünnita raskusi“ (Eesti Mets nr. 4 — 1936. a.).

Kõigest sellest järgneb, et mainitud vahtkondades tuleks tarvitada kunstlikku metsastamist ainult kõrgemal, kuivadel kohtadel. Tegelikult ongi nii — selles rajoonis tehtud kultuuride pind on kaunis väike, kõigest 50,6 ha ehk 0,7% selle üldpinnast. Neist kultuuridest kasvavad ainult 26,4 ha ehk 52%, lehtpuuvõsa surve alla on sattunud 20,1 ha — 40% ja hukkunud on 4,1 ha — 8%.

Teise — Kaasiku metsa — rajooni maakuju on esimesest märksa kõrgem ja lainelisem. Selle pinnas on värsk

savikas-liiv, madalamail kohtadel must muld või turvas. Maakatteks on: läikivad samblad, jänesekapsas, lillakas, maasikas, mustikas, palukas, piibeleht, uibuleht. Puistutest valitsevad kuusikud, tihti kase-, männi-, haava- ja mustlepa-juureseguga kohati kuni $\frac{4}{10}$. Mustmullal asuvad lehtpuupuistud. Siin okaspuu lageraestike loomulik uuendus on raskendatud lopsaka rohukasvu tekkimisega, mispärast on vaja suuremal määral edendada kunstlikku metsastamist ja teha seda võimalikult kiiremini, enne tiheda rohukatte tekkimist. Endise majandamise ajal selles osas on kultiveeritud 59,5 ha ehk 9,4% üldpinnast. Tehtud kultuuridest kasvavad 44,2 ha — 74%, lehtpuuvõsa alla on jäänud 14,3 ha — 24% ja hukkunud 1,0 ha — 2%.

Kolmas osa seljandikuna läbib metsandiku Jõuga-Raudi, see on edelakirde suunas. Siin kuivadel või värsketel liivastel pinnastel kasvavad enamasti puhtad männikud, osalt ka kuusepuistud. Maakatteks on: hypnum, palukas, leesikas, mustikas, kastikud ja tihti kanarbik, iseäranis lagendikel ja lõhutud täiusega puistute all. Selle rajooni okaspuuraestike loomulik uuendus on tihti raskendatud tiheda kanarbiku katte või paksu kamara tekkimise tõttu ja nõuab veel rohkem abistamist kunstliku kultiveerimisega. Tegelikult on siin tehtudki kõige rohkem kultuure, nimelt 150,6 ha, mis annab 13,7% üldpinnast. Kultuuridest kasvavad 123,7 ha ehk 82% ja hukkunud on 26,9 ha — 18%. Peaaegu kõik hukkunud kultuurid on tehtud lagendikel, mis asuvad mõlemal poolel Jõuga-Kuremäe maantee, kvartaalides nr. nr.: 221, 222, 223, 230 ja 231, ja tekkinud tulikahju tagajärjel. Nad on kaetud nii tiheda kanarbikukattega, et see teeb võimalikuks nende metsamise harilike

kultiveerimise viisidega. Külv ja istutamine väikestes lappidesse ja ettevalmistamata maasse ei annud tagajärgi. See asjaolu sundis metskonna ametnikke otsima uusi abinõusid nende metsastamiseks. Praegu on metskonnas kavatsus kultiveerida neid külviga suurtesse lappidesse (0,6 . 0,6 m), mille põhja pannakse turvast, mustmulda või savi. Pealeselle Jõuga vahtkonnas on vaja teha tulevastaseid kaitseribasid, kuid mitte püstloodis maanteele, missugused on juba olemas, vaid rööbiti teele, umbes 10—20 meetri kaugusel ja 4—6 m laiusega.

Pagari metskonnas tarvitati seni järgmisi kultiveerimise viise:

- a) külv ettevalmistatud lappidesse;
- b) istutamine kiillabidaga lappidesse ja ka ettevalmistamata maasse.

Loomuliku uuenduse kergenduseks metskonnas oli tarvitatud ainult männi seemnepuude jätmist, mis andis niiskeil ja märgadel kohtadel, IV ja V boniteedi männi pinnasel, rahuldavaid tagajärgi.

Tulevikus okaspuu lageraestike uuenduse kaasaaitamiseks oleks soovitatav:

- a) märgadel männiraestikel jätta seemnepuid;
- b) kultiveerimiseks määratud raies-tikel kultuurid teha võimalusel esimesel suvel pärast emametsa maharaiumist ja enne tiheda rohukatte tekkimist. Iga koha jaoks valida sellele sobivaim kultiveerimise viis;
- c) tekkinud sega lehtpuu-kuusenorendikes hooldamisraiate abil vabastada kuusk lehtpuuvõsa surve alt. Seda tuleb teha ettevaatlikult, sest see puuliik lagedal kohal kannatab kevade hiliskülmade all ega salli järsku valgustust.

Seltskondlik kohus omavoliliste metsaraiujate üle

Avinurmes 29. märtsil 1936. a.

Avinurme metsameeste peres oli juba pikemat aega mõte, et viia seltskonna kohtu ette omavolilise metsaraiumise asja, mis on siin nii akuutne ja

omab üleriikliku kuulsuse. Sellest olid huvitatud ka kohalikud Vabat. Tuletõrje Ühingu tegelased. Olgu tähendatud, et nimetatud ühing on ainukene

koha peal ja tal on täita peale oma otsekoheste ülesannete kõik teised üldkultuurilised harrastused ja ülesanded.

E. M. Ü. Avinurme osakonna ja eelnimetatud ühingu ühisel ettevõttel sai nii teoks 29. märtsil s. a. seltskondlik kohus, mille koosseisus olid kohalikud tegelased, ainult prokurör oli palutud RM. ja MV-st. Kohtu eesmärk ja mõte pidi olema n.-ö. kahepoolne:

1) selgitada kuivõrd on siin suur omavoliline metsaraie, kui raske on selle vastu võitlemine ja kui raske on metsa valveametnike teenistus,

2) selgitada kohalike elanike-käsitöölise tõelisi hädasid, metsamaterjalide vajadusi jne. — Muidugi ka üldmõte — mõjutada natukegi rahva moraali, sest „Avinurme metsavarga“ nimi ei ole kuigi meelitatav.

Kuivõrd kõik need küsimused selgitati, on iseasi. Nii paljude inimestegategelastega midagi viimisteldut läbi viia nõuab erilisi raskusi, nii vast jäi siingi mõndki soovida. Tunnistajakülastajad on kogemusteta rahva ees esinemiseks.

Prokurör hra Karl Roosalu oma süüdistuskõnes oli küllalt vali ja kõrgeid karistusi nõudev, kuid ühtlasi tunnustas ka pehmemdavaid asjaolusid ja tõelisi hädasid.

Mis puutub viimasesse, siis seda on konstateerinud ka härrad metsainspektorid oma revideerimiskäikudel Avinurmes.

Kohus — eesistuja-asjaajaja Peterson, liikmed dr. Jürisson ja koolijuhataja Kask — oli küllalt erapooletu, eesistuja valjult korda nõudev.

Kohtupristav, pensionil olev uräänik-konstaabel Rekkerts „valitses“ jälle publikut, nagu oma pikal teenistusajal.

Kohtusekretär, valla abisekretär Lindvere, „viskas kirja“.

RM ja MV volinik, metsaülem Michelson, nõudis „riigikahjusid“, vahel naeratas, kui kaitsjate kõned läksid liig „asjatundlikuks“ metsaasjanduse alal.

Kaebealuseid oli kohal kaks, üks tegelik „selle töö mees“, esines teravalt ja väljakutsuvalt, teine rääkis olema-

tust suurest perekonnast ja majanduslikest raskustest.

Tunnistajad kaitsjate poolt seletasid kõiki olematuid ja olevaid hädasid, tunnistajad-metsaametnikud prokuröri poolt olid kole „verised“ metsavargate peale, teades, et häda pole nii palju kui räägitakse, ja üle 50% on „üleannetust“.

Vasakult: kohtupristav Rekkerts, RMMV vol. Michelson, prokurör Roosalu, k/liige dr. Jürisson, tunnistaja Kalas, eesistuja Peterson (varjatult), k/liige Kask, sekretär Lindvere, kaitsjad Särg, Pärn, kaebealused Haav ja Kivi.

Tunnistaja metsavaht Jõeäär teatas kohtule, et ei saa tulla kohale, kuna just kohtuistungi ajaks on lubatud korraldada rünnak ta vahtkonnale. Kohus otsustas puudumise põhjuse lugeda vabandatavaks. Tunnistaja Veski, „haavapakude ostja Avinurme jaamas“, tunnistas kohtu ees valet ja võeti kohe „vahi alla“.

Kaitsja, valla abisekretär Pärn'a, kõne oli väga asjalik, põhjendatud „juriidiliselt ja ajalooliselt“. Kaitsja, kooliõpetaja Särg, oma tüseda koguga läks ka tüsedatele lööklausetele. Olgu nimetatud vaid üks, „et metsamaterjalide äravedamine Avinurmest on nagu vee äravedamine tulikahjult“. Muidugi meeldis see kõige enam publikule, kes unustas oma „valitsuse“ ja kukkus plaksutama.

Kohal olid filmioperaatorid, ajakirjanikud ja fotomehed, välkusid pliatsid ja magneesiumisähvatused. Mõnigi kavaler sosistas õrnemale poolele: „Avinurme läheb ajalukku“.

Niipalju kohtust ja üldvaatetest. Kui see ei ole üleliigne, siis tooksin siinkohal kohtuotsuse sõnasõnaliselt:

Kohtuotsus

Avinurme seltskonna nimel.

29. märtsil 1936. a. Avinurme seltskondlik kohus avalikul istungil Avinurme rahvamajas, koosseisus: esimees Alfred Peterson, liikmed Oskar Kask ja dr. Johan Jürisson, prokurör Karl Roosalu, sekretäri August Lindvere juuresolekul, arutanud Avinurme seltskonna piires elutsevate omavoliliste metsaraiujate süüteo asja, leidis, et kaebelaste süü on tõestatud kohtuistungil ilmsiks tulnud asjaoludega, ja nimelt, et käsitöeline on korda saatnud omavolilise metsaraiumise selleks, et muretseda endale äraelamisvõimalusi, sealjuures tuleb karistuse määramisel arvestada pehmendavaid asjaolusid nende käsitöeliste suhtes, kes omavolilise metsaraiumise on hädasunnil ja üksikul juhul korda saatnud. Põllupidajate ja nende omavoliliste metsaraiujate kohta, kes metsa raiuvad ärisihil, ei tule arvestada pehmendavaid asjaolusid, seda enam, et nende ebaseadusliku tegevuse all kannatavad tõelised materjaalide vajajad, käsitöelised, kellel peamiseks sissetulekuallikaks või hädavajaliseks kõrvalteenistuseks on puunõude-valmistamine ja muu sellealaoline käsitöö.

Neil motiivil ja käsiteles KrS §§ 587 ja 590 ja KKS Avinurme seltskondlik kohus

otsustas:

1) karistada Avinurme seltskonna piires asuvaid omavolilisi raiujaid-põllupidajaid, kellel on normaaltalud ja

kes võivad vajalist tulu saada põllumajapidamisest, ning metsa omavol. raiujaid, kes raiutud metsa edasi müüvad ilma ümbertöötamata, neljakuulise vangimajaga;

2) käsitöelisi, kes metsa omavolilise raiumisega on tegelnud pikemat aega ja korduvalt, karistada ühekuulise vangistusega;

3) käsitöelisi, kes hädasunnil ja üksikudel juhtudel on metsa omavoliliselt raiunud, karistada ühekuulise vangistusega tingimusi üheaastase katseajaga;

4) Riigimaade ja Metsade Valitsuse nõue Kr. 7.500.— suuruses rahuldada.

5) paluda Riigimaade ja Metsade Valitsust, et tulevikus kohalikust seltskonnast metsamüügil rahuldataks kohalike elanike — käsitööks metsamaterjaalide vajajate tarvidused ja et Avinurme seltskonnas tulevikus oksjonilt metsa müügile ei lastaks, vaid töötataks üles riigimetsatööstuse poolt, kelle kaudu oleks võimalik kohalikke käsitöelisi materjaalidega suuremal määral rahuldada.

Esimees: A. Peterson.

Liikmed O. Kask. Dr. J. Jürisson.

Sekretär: Aug. Lindvere.

Prokurör: Karl Roosalu.

Peale selle olgu tähendatud, et kõik kohtu materjaal, süüdistusakt, kõned, otsus jne. hoitakse alal Avinurme Vabat. Tuletõrje ühingu arhiivis, ja seda võivad kõik asjast huvitatud metsamehed saada näha, teatades vaid sellest E. M. Ü. Avinurme osakonna juhatajale.

Joosep.

Mõningaid andmeid Soome metsatööstusest ja metsakaubandusest

Dr. K. Verberg.

Metsatööstus:

Kokkuvõtted 1934. a. puidu- ja paberitööstuse kohta näitavad, et nimetatud aastal olukord on paranenud tööstustes tunduvalt, nagu seda allpool ka sellekohased andmed tõendavad:

Puidutööstus:

	1934. a.	võrdlus 1933. a.
tööliste arv	51.278	+ 20,7%
toodangu koguväärtus miljon Sm.	2.909	+ 35,9%

	1934. a.	võrdlus 1933. a.
Paberitööstus:		
tööliste arv	17,398	+ 4.0%
toodangu koguväärtus milj. Sm.	2,835	+ 13.6%

Nagu arvudest nähtub, on puidutööstuse tööliste arv ja toodangu väärtus palju intensiivsemalt tõusnud kui paberitööstuse vastavad arvud.

Tähtsamate tööstusalade arvust ja toodangust 1934. a. saame ülevaate järgmistest andmetest:

	Tööstuste arv	Toodang
Saeveskid ja hõõvelduskogad	560	— 1.339.131 stand.
Puidumassi- ja papitehased	47	— 544.752 tonni puidumassi 90.816 „ pappi
Sulfiittselluloosi teh.	23	— 762.106 „
Sulfaattselluloosi teh.	10	— 261.040 „
Paberitehased	25	— 413.324 „

Peale nimetatute tegutsesid 1934. a.:

14 vineeritehast, 8 puidunarmaste (laastude) tehast, 11 niidirullitehast, 7 tulitikutehast ja 14 tärpentiini-, tõrva- ja pigistööstust.

Puidumassi tööstuses valmistati peaaesjaliselt märga puidumassi, nimelt — 89,5%, kuna kuivale puidumassile langes 10,5% kogu puidumassist. Tselluloositehastes valmistati rohkem pleekimata tselluloosi, nagu see arvude vahekordadest selgub:

	pleekimata	pleegitud
sulfiittselluloos	79,5%	20,5%
sulfaattselluloos	88,0%	12,0%

Jälgides tarvitatud puiduhulka tööstusis, leiame järgmist: Saeveskeis töödeldi kogulaatuses 63,5 miljonit palke, millest männipalke oli — 74%, kuusepalke — 24,7%, ja ülejäänud osa oli kasepalke. Vineeritehastes kasutati 1934. a. — kogusummas 569.089 tm. — peaaesjaliselt kasepakke, kuna haava-, mustlepa-, tamme- ja männipakkude tarvitamine üsna tühise suuruse kujutab, nendest tammepakud veeti välismaalt sisse.

Kogu paberitööstuse tarvitamine tööstu-

sis 1934. a. moodustas 7,85 miljonit ruumi-meetrit paberipuitu, millest puidumassitehastes kasutati 2,15 milj. rm. ja tselluloositehastes 5,70 milj. rm. Puuliikide järgi tarvitamine jagunes järgmiselt: 7,01 miljonit rm kuuske, 0,73 miljonit rm mändi, 0,11 miljonit rm haaba. Võrreldes sulfiit- ja sulfaattselluloositehaste tarvitamist selgub, et kogu tselluloositööstuses tarvitatud puidust 86,5% on kasutatud sulfiit- ja 13,5% sulfaattselluloositehastes; sulfiittselluloositehastes kasutati peaaesjaliselt kuuske, kuna sulfaattselluloositehastes — mändi.

Tulitikutehastes kasutati 0,60 miljonit tm haavapakke.

Metsakaubandus.

Võrreldes soome metsasaaduste väljaveoväärtusi 1934. a. ja 1935. a. selgub, et 1935. a. väljavedu on läinud veidi tagasi. Nagu varemgi, moodustavad metsasaadused väga tähtsa osa kogu väljaveos, nimelt 1934. a. oli see osa 85% ja 1935. a. — 84%. Lähemalt vaadeldes mölema aasta väljaveoväärtusi selgub järgmist:

	1934. a.	—	1935. a.	1935. a. ±
Metsamaterjaalid ja puutööstussaadused	3.020 milj. Sm.		2.697 milj. Sm.	— 9%
Paberitööstused ja paber	2.278 „		2.516 „	+ 11%
	5.298 milj. Sm.		5.213 milj. Sm.	— 1,5%

Nagu sellest arvude kõrvutamisest nähtub, on paberitööstuse ja paberi väljavedu kasvanud, kuna seevastu metsamaterjaalide ja puutööstussaaduste väljavedu on läinud peaaegu samavõrra tagasi. Ka nimetatud rühmade omavaheline vahekord on muutunud tähendatult aastail tublisti:

	1934. a.	1935. a.
Metsamaterjaalid ja puutööstussaadused	57,0%	51,7%
Paberitööstused ja paber	43,0%	48,3%
	100,0%	100,0%

Seega paberitööstuse ja paberi osatähtsus on tõusnud tunduvalt, sest see moodustab

juba peaaegu poole kogu metsasaaduste väljaveoväärtusest.

Metsasaaduste väljavedu 1935. a. suundub esijoonel Inglismaale, kuhu läheb metsasaaduse 2,643 milj. Sm. eest või 51%, järgmisel kohal asuvad P.-Ameerika Ühendriigid — 529 milj. Sm. või 10%, neile järgnevad: Belgia — 326 milj. Sm. — 6,3%, Saksa — 309 milj. Sm. — 5,9%, Prantsuse — 278 milj. Sm. — 5,4%.

Vaadeldes 1935. a. väljaveo koguseid üksikute metsasaaduste järgi, ilmneb järgmist. Propside väljavedu on 1935. a. — 1.818.000 rm., s. o. peaaegu niisama palju kui eelmiselgi aastal.

Paberipuidu väljavedu võrdub 1.217.000 rm ja on veidi vähenenud võrreldes 1934. a. Ka saetud materjalide väljavedu on lüüdnud 1935. a. natuke tagasi, ulatudes 1.041.000 stand. (1934. a. — 1.087.000 st.). Seevastu on tõusnud vineeri ja niidirullide väljavedu:

	1934. a.	1935. a.
Vineer . . . 1000 kg.	115 345	127.338
Niidirullid . . . „ „	5.895	6.051

Paberitoorainete väljaveos on märgata silmapaistvat tõusu:

	1934.—1935. a.		1935. a. Tõus %
	Tonn.	Tonn.	
Puidumass . . .	248.954	289.836	+ 11,6%
Sulfiittselluloos	597.245	688.684	+ 15,0%
Sulfaattselluloos	204.868	235.199	+ 15,0%

Nagu arvudest nähtub, on tselluloosi väljavedu rohkem suurenenud kui puidumassi väljavedu. 1935. a. tselluloosi väljavedu moodustab juba 923,883 tonni. Üksikute tselluloosiliikide vahetõus mõlemal aastal on jäänud muutumatuks väljaveos: sulfiittselluloosi — 74,5% ja sulfaattselluloosi — 25,5%. Paberi- ja paberiväljavedu on tõusnud samuti:

	1934.—1935. a.		1935. a. Tõus %
	Tonn.	Tonn.	
Papp	64.343	66.147	+ 3%
Paber	355.831	376.135	+ 6%

Võrreldes väljaveo väärtusi nimetatud kahel aastal üksikute metsasaaduste järgi, ilmneb umbes samalaadne pilt nagu kogustegi arvudes. On tõusnud propside, vineeri, puidumassi, tselluloosi, papi ja paberi väljaveoväärtus, kuna on langenud paberipuidu ja saetud materjalide väljavedu, viimane langus on eriti suur: 1934. a. — 2,223 milj. Sm. ja 1935. a. — 1,839 milj. Sm., seega vähenemine ligikaudu 17%.

Metsamaterjalide ja puutööstussaaduste rühmas kaaluvaim osa 1935. a. väljaveos on saetud materjalidel, mis moodustavad 68% sellest rühmast, järgmine tähtsuselt on vineer — 12% selles rühmas, kuna teised sortimendid on juba väiksema osatähtsusega: propsid — 6,8%, paberipuit — 6,2%, niidirullid — 1,7%. Sellest nähtub, et ümarmaterjalide osatähtsus väljaveoväärtuses on võrdlemisi väike.

Paberitoorainete- ja paberirühmas mõõduandvaima osa moodustanud 1935. a. tselluloos — 57% selles rühmas, järgneb paber — 28%, puidumass — 8,8%, papp — 4,8%. Tselluloosiliikide omavaheline osatähtsus väljaveos on mõlemal aastal võrdne: sulfiittselluloos — 77,5%, sulfaattselluloos — 22,5%.

Teatavat huvi pakub keskmiste väljaveohindade tase mõlemal aastal (vt. tabel). Need hinnad on saadud aritmeetilisel teel, jagades vastavat väljaveoväärtust sama saaduse väljaveokogusega.

Hinnad Soome markades *)

	1934. a.	1935. a.	1935. a. + %
	Propsid — 1 rm. eest	95,7	100,6
Paberipuit — 1 rm eest	126,7	138,0	+ 8,9
Saetud materjalid			
1 stand.	2.045,0	1.766,5	— 13,2
Vineer 1 tonn	2.513,0	2.582,6	+ 2,7
Niidirullid — 1 tonn.	7.979,6	7.767,3	— 2,7
Puidumass — 1 tonn.	823,4	762,5	— 7,4
Sulfiittselluloos —			
1 tonn	1.619,1	1.607,4	— 0,8
Sulfaattselluloos —			
1 tonn	1.361,8	1.364,8	+ 0,2
Papp — 1 tonn	1.849,4	1.829,2	— 1,1
Paber — 1 tonn	1.913,8	1.887,6	— 1,4

Nagu esitatud tabelist nähtub, on tõusnud 1935. a. propside paberipuidu, vineeri ja sulfaattselluloosi hinnad, kusjuures paberipuidu hinnatõus on kõige suurem, kuna sulfaattselluloosi hinnatõus on õige vähenemine. Teiste saaduste hinnad on langenud, kusjuures sügavam langus on just saetud materjalide hindades, siis puidumassi ja niidirullide hindades, kuna väiksem hinnamuutus on sulfiittselluloosis.

Lõpuks pakub meile teatavat huvi veel metsa kõrvalkasutuste väljavedu. Järgnevas tabelis on toodud mõningate saaduste koguse ja väärtuse andmed 1934. a. ja 1935. a. väljaveo kohta.

*) 1 Soome mark = 8 sendile (ümarguselt).

Väljavedu.

	Tonnides		1.000 Soome mark.	
	1934. a.	1935. a.	1934. a.	1935. a.
Palukad . . .	2 381	3.612	8.569	10.885
Põdrasammal .	1.760	1.377	8.223	7 474
Karusnahad . .	27	34	13.071	14.011
Sipelga munad .	52	52	1.094	1.225

Nagu arvudest nähtub, on 1935. a. suurenenud palukate ja karusnahkade väljaveo kogus, kuna põdrasambla väljavedu on vähenenud. Kõikide saaduste väljaveoväärtused peale põdrasambla on tõusnud.

1935. a. väljaveetud karusnahkade seas on 5,5 miljoni Soome mrk. eest oravanahku, 0,5 milj. Sm. eest jäneseahku ja 3,5 milj. Sm. eest rebasnahku.

Riigiteenijate seisukohti organiseerimise küsimuses

E.M.Ü. keskjuhatuse sekretär J. Pipar.

Eesti Metsateenijate Ühingu XVI-dal kongressil vaieldi riigiteenijate organiseerimise küsimuse üle küll pikalt-laialt, kuid kuigi kongressi otsus ei ütle olulist, ülemineku vormelina keskjuhatuse abiesimees A. Sprenk tegi kongressile ettepaneku, mis pidi hiljem resolutsioonikomisjonis tulema lähemale redigeerimisele, kuid ajapuudusel jäi see teostamata. Kongressist osavõtnud 114 saadikust hääletas 44 saadikut otsuse poolt, kuna ülejäänud jäid erapooletuks, soovides küsimuse otsustamisel jääda äraootavale seisukohale. Riigiteenijate organiseerimises vastuvõetud otsus kõlab järgmiselt: „Kongress pooldab metsateenijate organiseerimist avalik-õiguslikul alusel, kõigi metsateenijate poolt vabalt valitavate orgaanidega. Kogude seaduse ja põhikirja koostamisest peaksid osa võtma Eesti metsateenijate ja metsaülemate ühingud.“

Kongressi otsuse kohaselt on küsimuse lahendamise raskuspunkt veeretatud valitavale keskjuhatusele, kusjuures on täiesti selgusetu, kuidas peaks kujunema metsateenijate organiseerimine avalik-õiguslikul alusel. Peamotiiviks, mis uue organiseerimise viisi teeks metsateenijatele vastuvõetavaks, on muidugi usk, et metsateenijatele antakse uus kutseorganisatsioon, mis senisest oma ulatusele oleks parem. Ometigi senised kavad ei hellita selleks kuigi palju lootusi.

Peatudes lähemalt kongressi otsuse juures, mis jätab riigiteenijate organiseerimise küsimuses lahendamata väga kaugele ulatuvad ning olulised küsimu-

sed, nagu: osavõtt rahvaesinduse tööst, koostöö teiste riigiteenijate kutseorganisatsioonidega, kutsealaline kaasaraadkimise õigus ja ulatus, organisatsiooniline struktuur (ametialaline või territoriaalne) jne.

Riigiteenijate osavõtt rahvaesindusliku tööst on peaaegu kõigis kultuurriikides ühel kui teisel kujul võimaldatud ja selle olulise küsimusega tuleb ka meil tegelda organiseerimise lähtekohtast. Eesti Raudteelaste Keskühingu poolt väljaantavas riigiteenijate häälekandjas „Sides“ nr. 4, 18. maist 1936. a., käsitletakse lähemalt juhtkirjas „Riigiteenijate esindusest rahvuskogus ja rahvaesinduses“, mille toon siinkohal küsimuse valgustamiseks tsitaadina:

I.

Lähemal ajal seisab meil teatavasti ees põhiseaduse reform, mille möödunud veebruaris toimunud rahvahääletuse kohaselt teostama peab sellekohane kahekojaline rahvuskogu. See rahvuskogu on oma ülesannete teostamisel piiratud vaid rahvahääletusel antud juhtnõoest, et Eesti peab jääma rahvavalitsuslikul alusel valitsetavaks vabariigiks, kus kõrgem võim on rahva käes ja et Eesti riiki juhib valitav riigipea tema poolt ametisse kutsutava valitsuse ning kahekojalise rahvaesinduse tasakaalustatud koostööl. Kõigis muudes küsimustes on rahvuskogu vaba ja võib talitada oma töekspidamiste ja parema arusaamise kohaselt. See vabadsus paneb aga rahvuskogule ühtlasi ka suure vastutuse — vastutuse tema töö õnnestumise või ebaõnnestumise eest.

Põhiseadus ei määra ära üksi riigivormi ja valitsemisviisi, vaid tema peab olema aluseks ja andma juhtnööre kogu riikliku elu, rahva ühiselu korraldamiseks. Põhiseadus peab ära määrama need alused ja suunad, millele järgi rahva ühiselu korraldades oleksid ühtlaselt kaitsitud kõigi rahvaliidmete huvid, tema peab kõrvaldama võimaluse, et riiklikus elus võiksid ülekaalu ja otsustava tähtsuse omandada ühe rahvaklassi või -kihi erihuvid. Kuigi tegelikult sellise ideaalseisukorrani vist veel kuski pole jõutud ja vaevalt seda suudab saavutada ka meie tulevane rahvuskogu, määrab tema töö õnnestumise või ebaõnnestumise ikkagi ära see, kuivõrd ligidale või kaugemale ta sellest jõuab. Teisest küljest on meie esimese põhiseaduse parandamiskatsed vist küllalt selgesti näidanud, kui raskeks ja, võis ütelda, isegi hädaohtlikuks niisugused põhiseaduse reformid kujuneda võivad, sellepärast iga tõsine patrioot võib ainult soovida, et seekordne töö eelmistest paremini õnnestuks.

Üheks suurimaks kindlustuseks rahvuskogu töö õnnestumisel on tema koosseisu asja- ja kohusetundelikkus. Teatavasti tuleb rahvuskogu kahekojaline, kusjuures esimese koja liikmed valitakse rahva poolt.

Rahvuskogu teine koda aga koosneb riigivanema poolt määratud isikuist, kusjuures osa kandidaatidest esitatakse üksikute kutsete, seltskondlike, teaduslike, riigikaitse jne. organisatsioonide poolt. Riigi- ja omavalitsusteenijate organisatsioonide nende organisatsioonide hulgas, kes rahvuskogu teise koja liikmete kandidaate on õigustatud esitama, seni nimetatud pole. Teisest küljest on vaevalt loota, et riigi- ja omavalitsusteenijail võimalikuks osutuks oma kandidaate läbi viia ka rahvuskogu esimesse kotta, kuna nad üle terve maa laiali asuvad, valimised aga isikuvalimise printsiibil üksikuis territoriaalseis ringkonnis sünnivad. Ometi moodustab riigi- ja omavalitsusteenijaskond küllaltki suure osa nii üldisest rahvastikust kui ka eriti palgateenijaskonnast, kellel sugugi ei puudu oma erilised huvid, mis põhiseaduse kaudu teiste huvidega ühtlaselt kaitsmist vajavad. Selle kõrval pealegi on riigi- ja omavalitsuste teenistuse iseloom niisugune, et see ka riiklikust seisukohast vaadates eriti otstarbekohaselt korraldatud peab olema, kuna puudused selles kahjulikult mõjuvad mitte ükski otsekohe riigi- ja omavalitsuste teenijaskonnale, vaid enamasti ka kogu ühiskonnale end peagi valusasti tunda annavad. Selle tõttu on ka riigi- ja omavalitsuste teenistuse küsi-

mused välisriiges mitmel pool põhiseaduslikku käsitamist leidnud. Meiegi uus põhiseadus ei peaks neist enam vaikides mööda minema. Sellepärast ongi riigiteenijate organisatsioonide poolt esitatud sooviavaldusi, et ka riigiteenijaile oleks võimaldatud olla esindatud rahvuskogu teises kajas. Tahaksime loota, et see soov asjatuks ei jääks.

II.

Ühenduses põhiseaduse reformi küsimusega tuleb lahendada ka riigiteenijate osavõtu küsimus rahvaesindusest või n. n. riigiteenijate parlamentaarse inkompatibiliteedi küsimus*). Maksvas põhiseaduses on see küsimus lahendatud järgmiselt: „Riigikogu liikmed, välja arvatud Vabariigi Valitsuse liikmete abid, ei või olla Vabariigi Valitsuse ega tema asutuste poolt nimetatud ametites“ (PS § 38). Võib siiski kahelda, kas see lahendus kõige otstarbekohasem on.

Riigiteenistuse ja samaaegse parlamentaarse tegevuse sobimatuse küsimus leidis esimesena käsitamist Inglismaal. Juba 1701. a. pandi seal maksuma seadus, mille alusel parlamentist välja langesid isikud, kes vastu võtsid mingisuguse palgalise ameti krooni (kuninga) teenistuses. Hiljem on seda seadust küll osaliselt pehmentatud erandite näol, kuid üldjoontes maksab ta veel praegugi, eriti alamate ametnike suhtes. Samasugune on seisukord ka Prantsusmaal, kus põhimõtteliselt maksab sobimatuse printsiip, kuid tegelikult leidub terve rida erandeid kõrgemate ametnike suhtes. Saksamaal maksis kuni 1918. a. piiratud inkompatibiliteedi põhimõte, mille järgi parlamendi liige riigiteenistusse astudes kaotab oma koha parlamendis, kuid selle tagasi saab, kui ta parlamenti uuesti tagasi valitakse. 1919. a. põhiseadus Saksamaal aga enam takistusi riigiteenistusele ja samaaegsele parlamentaarsele tegevusele ei tee. Riigiteenijad, olles valitud parlamendi liikmeks, saavad viimase tegevuse kestuseks puhkuse (Urlaub).

Nii näeme, et sealgi, kus maksab küll üldine riigiteenistuse ja samaaegse parlamentaarse tegevuse sobimatuse põhimõte, see ometi pole järjekindlalt läbi viidud, vaid aja jooksul on tehtud terve rida erandeid, enamasti kõrgemate ametnike kasuks, nagu meilgi, kus ministriabidel on lubatud olla samaaegselt ka riigikogu liikmeteks. Sellise olu-

*) Riigiteenijate parlamentaarse inkompatibiliteedi all mõistetakse avaliku teenistuse ja samaaegse poliitilise (parlamentaarne) tegevuse sobimatust.

korra juures tohiks vist küll õigustatud olla küsimus, — miks peaks see sobimatuse põhimõtte maksev olema veel ülejäänud osa ametnike kohta. Üheks sellise sobimatuse põhimõtte algallikaks tuleb vististi lugeda riigivõimude lahutamise teooriat, kusjuures lahutamine pidi sündima mitte üksi funktsioonide, vaid ka isikute suhtes. Riigivõimude lahutamise teooria kategoorilisel kujul ei leia aga niiüht ammu enam tunnustamist; ei leia ta seda ka meie maksvas ega ka mitte esimeses põhiseaduses. Ei leia seda rahvahääletusel uue põhiseaduse kohta juba maksuma pandud põhimõtete kohaselt ka mitte tulevases uues põhiseaduses. Nii ei tohiks seegi asjaolu enam takistuseks olla senisest sobimatuse (osaliselt) põhimõttest loobumiseks.

Veel vähem tohiks selleks takistuseks olla arvamine, nagu oleks sellise sobimatuse keelu maksmapanekuga täidesaatvalt võimult võetud võimalus rahvaesindajate mõjutamiseks endale soovitavas suunas. Rahvaesindajate mõjutamine tema üksikutele liikmetele kohtade andmisega riigiteenistuses võis oluline olla kunagi minevikus, praegu leidub täidesaatval võimul selleks teisigi võimalusi küllalt, nii et inkompatibiliteedi maksmapanek selle nähte kõrvaldamisel küll suurt abi ei paku. Ja just seal, kus see inkompatibiliteet kõige kategoorilisemal kujul maksuma pandud, nimelt Põhja-Ameerika Ühendriigis teostus riigiteenistuskohdade jaotamine poliitilisteks otstarveteks kõige laialdasemal määral. Kohti jaotati seal küll mitte rahvasaadikutele endile, vaid nende kohapealseile agitaatoreile, neile, kes soodustasid rahvasaadikute valimist parlamenti (kurikuulud spoils system). Võideldi ja saadi sellest pahest enam-vähem jagu aga hoopis riigiteenistusse astumise küsimuste tarvilisel kujul normeerimisega. Vastupidi sellele pole me kuulnud, et seal, kus sellest sobimatuse põhimõttest loobutud on, nagu näit. Saksamaal, riigiteenijad-parlamendiliikmed (või ka vastupidi) oleks olnud mingisuguse analoogilise või ka muu ühiskondliku pahe erilisteks põhjustajateks.

Saksamaal oli kuni viimase riigipöördeni kõigis mõõduandvais erakonnas väga silmapaistvaid liikmeid riigiteenijaskonnast (ja seda muidugi veel suuremal määral praeguses valitsevas erakonnas), kelle teadmisi ja ühiskonna-teenistuses omandatud kogemusi tõsiselt hinnati.

Kõige selle tõttu tuleks — meie arvates — uue põhiseaduse kaalumisel revideerimisele

võtta ka praeguse põhiseaduse norm, mis sunnib riigiteenija, kes tahab oma teadmisi ja kogemusi riigielu korraldamisel rahvaesinduse kaudu ära kasutada, lahkuma oma kutselisest tööst ilma kindluseta, et ta parlamentliku mandaadi kaotamisel sellejuure tagasi pöörduda võiks.“

Mis puutub koostöösse teiste riigiteenijate kutseorganisatsioonidega, siis selles küsimuses ei saa olla separatistlikku vaadet, vaid juba riigiteenijate seisukohtade ühtlustamise seisukohast on enam kui selge, et kõik riigiteenijate kutseorganisatsioonid peavad end koonutama ühise keskkoha ümber (praegusel kujul — riigi- ja omavalitsusteenijate keskliit). Ei ole kuidagi mõeldav, et ühel ajal, kui metsateenijad nõuavad või paluvad endile palgakõrgendust, siis samal ajal raudteelased esineksid profestiga, et metsateenijail on palka küll. Raske on ka vabariigi valitsuse liikmeil ja tulevasel rahvaesindusel üksikute kutseorganisatsioonide seisukohtade järgi töötada välja riigiteenijate keskmist tahet. Võib-olla arvatakse, milleks mina seesugust iseenesest mõistetavat küsimust veel siinkohal puudutan, kuid viimasel metsateenijate kongressil oli küllalt sõnavõtjaid, kes kaitsesid seisukohta, et kutseorganisatsioonide omavahelise koostöö järele puuduvat vajadus. Lisaks toodule nimetaksin riigiteenijate pensiooni seadusega kindlaksmääratud pensiooni peakomisjoni koosseisust osavõttu, kuhu kuulub ka riigi- ja omavalitsusteenijate keskliidu esindaja ja kust saavad võtta osa ainult teenijate esindajad, kes kuuluvad riigi- ja omavalitsusteenijate keskliitu. Riigiteenijate kutseorganisatsioonide liitumises nähakse riigiteenijate endi poolt miskipärast halba, kuid kui vaatame kas või kaupmeeste ringkondi, siis ei ole kaua aega tagasi, kus loodi kaupmeeste seltside keskliit.

Riigiteenijate kutseorganisatsioonide kaasarääkimise õigus ei ole meil senini normeeritud ühegi seadusega, kuid see on iseenesest püsinud kombeõiguse alusel. Koos kaasarääkimise õiguse lähema normeerimisega ongi kerkinud üles ka riigiteenijate organiseerimine avalikõiguslikku kotta. Vaidluse all oli aga küsimus, kuidas riigi- ja omavalitsusteenijaid ning kooliõpetajaid organisee-

rida kutsekotta, kas üksikult või üldisesse. Samal ajal tõusis ka päevakorrale küsimus, kas riigiteenijad kui riigi funktsionäärid võivad end kutsekotta organiseerida. Põhiseaduse § 18 järgi on ühinguisse ja liitudesse koondumine Eestis vaba ning seepärast ei näi ka olevat takistusi riigiteenijail end organiseerimast. Kooliõpetajad on meil maksimaalselt kohaselt ka riigiteenijad, kes said pika ootuse peale siiski avalikõigusliku koja, mis on moodustatud õpetajate kutseorganisatsioonidest. Just kaasaraäkimise õiguse lähemalt määritlemiseks oleks riigiteenijail tarvis riigiteenijate kutseorganisatsioonidest moodustatud avalikõiguslikku keskk kohta, aga mitte ametialalist kogu seadust, kus kaasaraäkimine on loomulikult piiratud lähema ametialalise ulatusega.

Kuigi metsateenijate kongressi otsuses ei ole lähemalt puudutatud riigiteenijate organiseerimise organisatsioonilist struktuuri, siis peab siin küll, seniseid kogemusi arvesse võttes, uskuma, et senine ametialaline struktuur rahuldaks metsateenijaid kõige rohkem. Sellega ühenduses peab aga kutseliikumise ajalugu vaatama mõni aeg tagasi, mis ajast meil riigiteenijail on säilinud territoriaalse struktuuriga kutseühinguid. Politseikogud ei ole ka uuesti loodud organisatsioon, vaid endise sellelaadse organisatsiooni täiendamine. Paralleelselt politsei kogudega on politseiametnikud alaliselt olnud liikmeiks territori-

aalselt moodustatud kutseühingus, kus senini oli võimaldatud laiem seltskondlik tegevus. Võib uskuda, et ka metsateenijate kogude ellukutsumisel metsateenijad suunduvad territoriaalselt moodustatud riigi- ja omavalitsusteenijate kutseühinguisse või säilitavad seni armsaksaanud Eesti Metsateenijate Ühingu ja töotavad ka edaspidi jääda truuks oma „vapile ja lipule“ põhimõttele: „*Isamaa, üksmeel, ausus!*“

Üldiselt avalikõiguslikust organiseerimisest on kasu ainult sel puhul, kui see laiendatakse tsentraliseeritud kutseorganisatsioonide keskkoha loomisel kogu riigiteenijaskonnale, sest on küsimusi, mis vajavad akuutset lahendust ja mida üksik kutseorganisatsioon ei saa lahendada riigiteenijate üldkasulikust seisukohast. Võtame näiteks: härra riigivanema poolt riigiteenijaile soovitatud laiaulatuselise ühistegelise kooperatiivi asutamist, kust riigiteenijad võiksid muretseda odavamalt ja parema kvaliteediga esmajärgulisi tarbeaineid, hoiu-laenu-, matuse- ja haigekassade ellukutsumist ning sellaseile asutustele tsentraliseeritud keskasutuste loomist, ühiste sanatooriumide, suvilate, vanade-kodude, õpetasutuste ja lasteaedade asutamist ning kasutamist. Loeteldud küsimuste alal on riigiteenijail ees veel kaunis söödis väli ja killustatult sellaste suurte küsimuste lahendamisele asuda on liiaaks kulukas ja üksikorganisatsioonide väheste liikmete arvu juures raskesti teostatav.

Eesti Metsateenijate Ühingu 16. üleriikliku kongressi resolutsioonid

I. Kodukaunistamise alal.

16. Eesti metsateenijate kongress konstateerib sügava rahuldustundega meie rahva ilustamise aktsiooni edendamist, mis on peetud metsameeste poolt juba aastaid tagasi tarviliseks ja algatatud puude ja põõsaste istutamisega.

1. Käesolevale kodude kaunistamise aktsioonile, mis seisab riigivanema kõrge patroonaži all, tuleb ühingu kohapealsetel osakonnil ja üksikliikmeil kõigi võimalustega lüüa kaasa.

2. Metsateenijate kodude kaunistamise asjus on tarviline edendada ühingu liikmete kodude korrastamist ja kaunistamist omavahelise võistluse jätkamisega vastavalt juhatuse poolt ülesseatavale tingimusele ja põhimõttele.

3. Võttes arvesse, et metsateenijate kodude kaunistamisel ilupuude ja põõsastega nende ilumõju pääseb esile alles aastate järele, oleks tarviline hoonete, eriti elamute argipäise ilme muutmiseks, nehide välispidine värvimine.

Kongress tunnistas soovitavaks, et võimaldataks krediiti odavate rootsivärvidega hoonete, eriti elamute, värvimise läbiviimiseks.

II. Teenistustasu ja palgamaa.

1. Kuna metsateenijate palgad on palju madalamad võrreldes teiste ametkonna töötasudega, tunnistas kongress tarviliseks metsaametkonna seniste töötasude suurendamist.

2. Et metsaametnike palgamaade tulukesus on suuri lahkuminekuid ja maaparanduse otstarbeks riikliku toetuse ja laenu saamise küsimus on lahendamata, tunnistas kongress tarviliseks metsnike ja metsavahide töötasud normeerida rahalisel alusel ja palgamaad anda kasutada rendile.

3. Metsaametnike sõiduraha tuleb ühtlustada, võttes arvesse tööpiirkonna suurust, kuna praegu metsnike sõiduraha norm on liiga madal. Arvestamise aluseks tuleks võtta metsaülemale maksetav sõiduraha jagatult metsnike arvule metstkonnas.

Kongress tunnistas tarviliseks, et uued metsateenijaile ehitatavad hooned ehitataks otstarbekohased, arvestades nende perekondade nõudeid.

4. Kongress tunnistas tarviliseks anda täieline varustus kõigile metsateenijaile, kel on kokkupuutumist rahvaga, ja ka nendele, kes ei ole seda seniini saanud (asjaajaja, praaker, kontoriametnikud) riigi kulul.

Kongress tunnistas tarviliseks paluda riigimaade ja metsade valitsust, et nähtaks ette kõigile metsateenijaile vorm ühtlase kvali-

teediga ja lubatakse kanda lahtise löikega vormi kõigil metsateenijail.

Kuna riigiametnikest viimasel ajal metsateenijad on kannatanud seaduse rikkujate ja vastuhakkajate poolt, on tarviline kõiki metsateenijaid, eriti aga metsnikke ja metsavahte, peatselt varustada riigi poolt antavate tulirelvadega ja täieliselt loobuda võo- noast kui ebaotstarbekohasest. Kongress leidis tarviliseks, et juhend metsamajapidamiseks, § 302, laiendataks kõigile metsateenijaile sääraselt, et aiad saaksid tehtud ja korras hoitud eelarve summadest.

III. Organiseerimise küsimus.

Kongress pooldas metsateenijate organiseerimist avalikõiguslikul alusel, kõigi metsateenijate poolt vabalt valitavate organidega. Kogude seaduse ja põhikirja koostamisest peaksid võtma osa Eesti Metsateenijate Ühing ja Eesti Metsaülemate Ühing.

IV. Sotsiaalkindlustuse alal.

Kongress, kuulates ära sotsiaalministeeriumi esindaja hra Nerepi poolt ettekantud sotsiaalseaduste, s. o. pensiooni ja arstiabi kava, tunnistas need vastuvõetavaks riigimetsa teenijaskonnale, kui pensiooni määramise puhul võetakse metsateenijail arvesse ka erametsateenistuses olnud aeg Eestis. Arstiabi saamise korral tuleb osalise tasu alla arvata eelnõus ettenähtud normides ka haigete transporteerimise kulud arsti juure, haiglasse ja tagasi.

Puu tähendusest inimese majanduses

Aleksander Pals.

Juba kõige varasemal ajal ja algelisel mail oludel on metsadel olnud tähtsus inimkonnale, andes kütteenainena sooja inimesele, ja metsloomadele sobiva elupaigana võimaldades inimestele jahipidamist. Kuigi metsade tähtsus sellelt seisukohalt, jättes arvestamata troopilisi metsi mitmes maailmajaos, kus need asjaolud veelgi on esikohal, on vähenenud või kultuuri tõusuga üldse kadunud, on osa neist algtegereist siiski säilinud. Nii on metsa mõju ilmastikule tuntud ja tunnustatud kõikjal — niiskuse ja t^o reguleerijana, tuulte kaitsjana, mägede külgede kinni-

tajana jne. Väike ei ole tänapäeval ka metsade, puieestikkude ja üksikute puude esteetiline väärtus, mida peetakse silmas ka metsakorralduses. See on väärtus, mida ei saa avaldada numbrites, kuid kujutades linnu parkideta ja puudeta, taluümbrusi lagedaina ja lõpuks — kogu maailma metsata, siis selgub, milline väärtus on metsal ka sellest seisukohast.

Kuid siiski eelpoolseist palju suurema väärtuse omab mets inimese majanduses, andes talle kõige enam tarvitatavat tarbainet — puitu. Ja puitu võib tarvitada lugematuiks otstarbeiks,

mille lähem selgitamine siinkohal oleks üleliigne.

Aastatuhandeid on inimene kasutanud puitu põletisainena ja see puu omadus, et teda on kerge ümber töötada, tegi juba looduselapsena elavale inimesele võimalikuks temast valmistada algelisi jahi-, töö- ja tarberiistu, ehituse ja liiklemisvahendeid.

Mida enam inimene arenes ja ta nõuded-vajadused kasvasid, seda enam leidis ka puu kasutamist. Jõuti ikka enam ja enam arusaamisele tema kasutamise kõlvulisusest ja kõikjal esinemisega — koos inimesega — muutus ta temale kõige otstarbekohasemaks tarbeaineks.

Kuigi nüüdsel ajal paljudel juhtudel on leitud puule asendajaid — kivi, betoon, raud jne. ei ole see siiski puu kasutamist langetanud. Ja see on aina kasuks puule, et talle on leitud aseaineid, kuna nõudmine puule on palju suurem kui teda metsad võivad anda.

Ei ole kaua aega tagasi sellest, kui puul oli ainult kohapealne tähtsus. Tänapäeval on ta aga tähtsal kohal maailmamajanduses ja rahvusvahelisel turul.

Suuremad kasutuse alad puule on avastanud mitmesugused leiutised, mis veel mõned aastakümned tagasi olid tundmatud. Tähelepandavamad neist on puu kasutamine paberi- ja tselluloositoorainena, mis laieneb iga päevaga ja uue alana sulfaattselluloosi valmistamise näol peagi ulatub meilegi.

On huvitav, et puu kasutamist on isegi tõstnud sääraseid leiutised, millede mõtteks tarvitusele võtmisel oli tema kasutamise piiramine. Telliskivi-, betoon- jne. ehituste juures on kasvanud kasutatava puu hulk märgatavalt ja ehituste üksikosade (aknad, ukSED jne.) juures on ta asendamatu. Ka laeva-

ehituses, kus raud ja teras on saanud ülevõimu, kasutatakse puud mitu korda rohkem kui enne puulaevade juures: „nüüdseaja väikseimas teraslaevas on puud rohkem kui maailma suurimas puulaevas“ — arvab Soome metsanduse dr. Matti Jalava.

Autotööstuses on puu kasutamine näidanud suurt tõusu. Niisama arvati, et kivisöe kasutuselevõtmisega puu kasutamine langeb. See siiski tõusis päev päevalt, kuna kivisöe leiupaigad on harvad ja ta hind igal juhul kõrge. Puud aga leidub peagu igalpool kergesti kättesaadavalt ja ta kasutusmäärad põletispuuna aina suurenevad (vähemalt seniajani!). Ka kivisöekaevandustes tugipuudena tarvitatakse puud suurel määral — 0,025 tm tugipuid 1 tonni kivisöe kohta, mis annab kasutuse maailmas juba ainuüksi kivisöekaevandustele 20—25 milj. tm tugipuudena.

On selge, et säärases hoos edasi minnes ei suuda metsade juurekasv kõiki nõudeid rahuldada ja tagajärgeks on põhikapitalitagavarade kasutamine, mis tähendab metsade hävingut. Sellest hädahüst ollakse teadlikud kõikjal ja eriti viimasel ajal on see muutunud akuutseks küsimuseks.

Kui jälgida meie möödunud aegset metsapoliitikat, siis võime leida sealt rea valusaid kohti. On tõsi, et on olnud kohati paratamatusega tegemist, millega pidi leppima, kuid on ka momente, kus metsamehe süda kibedusega on pidanud neile mõtlema. Viimane aeg on õnneks toonud palju uut ja lootusrikkust olukorda.

Eelpoolsest selgub, et nüüdseaja majanduselus on puu tähtsus suurem kui kunagi enne ja see põhjustab temale erilise tähelepanu pöörmist ka meilgi.

Kongressil

V. Vuks.

Nädalapäevi enne kongressi sain sõbralt Laane Andreselt kirja. Teatas vennike, et olevat osakonna üldkoosolekul valitud juubelikongressi saadikuks. Palus mind jumalakeeli ka Tallinna sõita, sest kahekesi olevat ikka nagu kindlam „seda asja“ läbi viia. „See asi“

pidi olema — kongressile „uue tuule“ allapuhumine ja kogu ühingu tegevuse „õigele otsale“ upitamine. Lubas, sindrinägu, mulle Tallinnas kõvad liigid teha — ja nii saigi mu õnge, kurat võtaks (aga ega ma minnes veel nii ei ütelnud).

Laupäeva õhtul läkski sõiduks lahti. Rong aina kubises oma meestest ja igast jaamast aina vajus neid veel juure. Pärnis tegu kohe oli va Andrese nürule oma vastaspingil kohta hoida, sest ka see nõue oli ta kirjas ära märgitud. Ent hakkama sain siiski kuidagi.

Lõpuks vajuski va Laane Andres ise vagunisse, tohutu reisikast kaasas. Vinnas vennike oma kandami lõpuks kuidagi riulile, lükates sealjuures aga paar eesolevat kohvrit kaasreisisaiale kaela. Mühatades pahaselt viimaste õigustatud kirumisile istus, õigemini kukkus, rongi liikuma hakates, mütsatades pingile, mattes sealjuures oma laia kasukahõlma alla kõrval istuva preilikese. Pakkudes paremaga mulle terekätt kobas Andresel vasem juba mööda taskuid — piibunosu otsides. Suuri vaevu suutsin talle teha selgeks, et istume parajasti mittesuitsetajate vagunis. Et ta minust sai aru, seda järeldasin kirumisest. Viimastest polnud mul aga aega hoolida, kuna ruttasin aitama preilikesel Andrese kasuka alt välja ronida, vabandades ühtlasi selle omaniku nimel. Preili oli ilmselt vihane — mossitas oma kenasti värvitud huulekesi ja krimpsutas puuderdatud ninanööbikest. Olin meeleheitel, sest nägin, et flirdi jätkamisest preilikesega nüüd ei võinud olla enam juttugi. Ja just enne Andrese tulekut oli asi nii kenakeselt arenenud... Pärnis kuradima kahju oli, kui tagant järele mõtlema hakkad — ei sõideta ju ometi iga päev kongressidele ega pääseta nii sageli naise kullipilgu alt. Andsin asjast sosinal mõista ka Andresele, kuid see põrguline sülitas vaid ja pöbises midagi „poisikese tempudest“, mis mulle, kui juba paljaspäisele täismehel, enam ei sobivat. Kookis ise aga kõneluse ajal kusagilt kasukasopist lagedale „asuniku“ ja, teinud ise sissejuhatava rüüpe, pakkus mullegi. Keeldusin alul, ent nähes, kuidas paar „kraadet“ vaguni teisest otsast tulid ja mu preilikese enesega kaasa viisid, löin kõige lootusetult käega ja võtsin Andrese pakutud pudelist tubli lonksu. Lõi kohe kogu olemise nagu kindlamaks.

Kogumes meie seltsi veel teisigi vagunis viibivaid metsamehi. Ning et ka nende kasukahõlmad ei olnud pärnis tühjad, muutus olemine üha lõbusamaks. Kadus viimaks minugi tusatuju.

Tallinna jõudes olime kõik üpris ülevas meeleolus. Va Laane Andresel olid aga „neerud haiged“. Seda juhtus tal harilikult ikka, kui ta rohkem kui ühele „asunikule“ põhja vaatas. Pidin seepärast võtma voorimehe (autost va Andres suuremat lugu ei pidanud) ja kaas-

laste abiga „haige“ ja ta suure reisikasti sõidutama hotelli. Küsisin Andreselt, et mida pergelit ta sellesse kasti ometi on toppinud.

„Selles,“ vastas küsitav, „on va reinukeste mundrid, tahan need linnas rahaks teha (olgu siinkohal tähendatud, et Andres kurivaim oli juba ammu oma sõna murdnud ja jälle kütima hakanud) ja toidumoon.“

„Toidumoon?“ imestasin.

„Toidumoon, neh! Kas arvad sa's, et ma siia Tallinna tulin kere maha võtma või, nagu saksad ütlevad, „kuuri“ tegema!“

„Ei noh — seda'nd mitte, aga ma mõtlen, et eks süüa saa ju siit Tallinnastki küllalt, milleks seda siis veel kodust kaasa vedama hakata,“ tähendasin.

„Siit?“ imestas Andres. „Siit... Kas oled hull peast või? Mina peaksin siit endale tiihvust sisse sööma hakkama ja teda raibet veel koju naisele-lastelegi kaasa viima? Ei, sõber, seda ma küll ei tee, ega lase sõbramehe poolest teha sindki.“

Ei hakanud Andresega pikemalt vaidlema, teadsin juba endisist kogemustest, et va Laane Andres oma jonniga juba ei jäta.

Hotellis magasime mõned tunnid, uhtusime kraani all veidi uimaseid päid ja asusime siis teele tolle juubelikongressi poole. Enne seda tegi aga Laane Andres väikese käigu linna, kust tagasi tulles kandis seljas saterkuube ja peas ehtsat tsilindrit. Püksid olid küll endised — hallist maavillastest, samuti olid ka tōkatist lõhnavad säärsaapad jalas. Ei olevat seda sorti asju leidunud parajaid. Võite arvata, sõbrad, et ma otse jahmusin üllatusest. Va Andrese maitse ise aga seletas naerunäol, et tema, kui üks ühingu asutajaid liikmeid, pidavat tänasel tähtsal juubelipäeval end juba veidikese üles viksima, sest nagu ta olevat kuulnud, olevat täna midagi nagu vanade tegelinskite austamise taolist ette näha, ning säärasel korral polevat ju palju, see mõni kroon saterkuue üürriks ohverdada.

Kongressile jõudsime enne algust, sest metsameeste kongressid, nagu maapeodki, hilinevad ikka oma kolmveerand öö-päeva, kui mitte juhuslikult alles järgmisel päeval ei tehta algust. Juba kohe sisseastumisel löi Laane Andres oma väikese sõnalahingu ära. Va vennike polnud nimelt rahul, et üliiriете hoidmise eest nõuti tasu. Ega annudki mees esialgu alla, vaid jättis kasuka selga, vähimatki tähelepanu pööramata ametivendade naerumuigeile. Ent pikapeale hakkas mehikesel siiski kuum ja pidi tahes-tahtmata ohverdama oma 10 sendikest. Rohkem aga ka mitte, sest kasuka jättis ta

riietehoidu järgmise päeva õhtuni, s. o. kongressi lõpuni, kuna aga ta tsilindri jättis enda kätte.

Omapärase viisi leitas Andres-mees kaaskongresslastega tutvusesobitamiseks. Ta, mait, istus nimelt jalutusruumis peegliesinele kušele, nii et igaüks, kes peegli ette astus, et oma lipsujunni korraldada või juukseudet siluda, pidi vahtima üle Andrese mitte just kõige meeldivama näolarvi. Juhtus Andresele mõne mehe näolapp meeldima, alustas ta selle omnikuga kohe juttu, umbes nii:

„Et tere kah! Mis seal Võrumaa kandis ka uudist on?“ Kui nüüd kõnetatav vastas, et ta on pärit hoopiski mitte Võrumaalt, vaid kas Järva- või Läänemaalt, siis ei eksitanud see Laane Andrest vähimatki, vaid täie rahuga jätkas see kordalustatud jutulõnga:

„Õigus neh, Järvamaalt muidugi! Näe, kus inime' vahest eksida võib. Aga see, tead, tuleb sellest, et ma pole enam paaril viimasel kongressil olnud, näod, näed, jäävad võöraks.“

Nii juhtuski, et üsna varsti juba peaaegu kõik tundsid Laane Andrest ning viimane ise ka juba nii mõndki meest. Mul hakkas aga nagu kuidagi piimlik nii üldtuntud mehe kõrval viibida, mispärast poetusin salaja, märkamata, eemale. Ent kuhu pääseb üks vaene surelik kõrgemalt poolt peale pandud ristist... Olin enda ühte nurka üsna vaikselt istuma poetanud, kust jälgisin mõtiskelles kõike, mis ümberringi silma puutus, kui kuulsin eemalt liginevat kära. Vaatasin kähku ringi, kuhu pugeda peitu, aga oli hilja — juba trügis Andrese mait lähemale. Oli mind juba silmanud. Mees otse lõkendas vihapunas, kui kõhvatatas:

„Kurrat! Vaat kus alles temp! Sigadus...“

„Olen'd ometi tasa,“ katsusin vaigistada. „Räägi rahulikult, mis sul's õieti viga on?“

„Vaata, kurrat, mis nad on teinud!“ kõhvatatas Andres ja torkas mingi raamatukese mu nina alla, osutades sõrmega mingile karrikatuurile. „No ütle, kurrat, kas see pole sigadus, mis? Saatsin neile kolm ilusat, kalli raha eest teha lastud putreed, aga nemad, sunnikud, sehkendavad albumisse sihukese hernehirmutise. Allkirja järgi pidavat see aga olema minu, kui vana ja auväärse asutaja liikme, näolarv. Närud!!! Näita mulle, kuramus, kus ja kes need albumitegijad on, ma neid, saada-naid, alles õpetan, kuidas vana Laane Andresega tuleb ümber käia. Keda nad, maidad, õige arvavad narrivat!“

Olin sest pikast kirumisest niivõrd ehmunud, et päris teadmatult näitasin näpuga uk-

sele, millele oli riputatud silt pealkirjaga „sekretariaat“. Otsekohe vajus va Andrese mait tolle ukse taha. Aga nüüd, sõbrad, teate, kus läks alles madinaks... Sain vaevalt kõrva suruda vastu ust, et kuulutada, mis seal taga sünnib, kui sain uksega mehise pööna vastu pead, nii et lendasin ninali seinä ääres asetsevasse süljekaussi. Kuidagi aga mu silmad veel siiski seletasid, kuidas sekretariaadi toast kabuhirmul jooksis välja keskjuhatuse sekretär Kartau, tema kannul esimees Pipar. Laekur Kahlberg oli rinnuli laual, et kuidagi hoida koos sel lebavat rahahunnikut. Nurgast laua alt paistis masinapreili seinvalge näolapp. Veel oli toas paar inimest, kes aga väljapääsu ot-sides niivõrd kähku ringi sebisid, et neid võimatu oli ära tunda. Kesk tuba aga tuiskas Laane Andres. Saanud kusagilt kätte sülemi juubelialbumeid, ta aina lennutas neid, kuhu aga juhtus. Rohkem ma enam ei näinud, sest nõrga tervisega, nagu ma olen, ei kannata ma nimelt ehmunist — käib kohe kerest läbi. Nii ka tol korral.

Laane Andresega kohtasime hiljem all, keldrikorral asetsevas kõrtsis, kuhu siirdusin, et paari topkaga katsuda oma revolutsioonilist sisemust veidi rahustada. Tolles kõrtsis oli Andres nimelt mehiselt ametis oma meelepaha uputamise-ga. Ega pääsnud minagi tollest suurest uputamisest. Sest va' Andrese mait, kuuldes mu haigust ja häda, pidas seda äsja nakanud tüüfuseks, mille vastu aimult viin andvat mõjuvat abi. Kuna suured üleujutused ja uputused ikka paljusid korruga tabavad, ei saanud meiegi oma siis olla erandiks, ning nii juhtuski, et varsti „uputasime“ juba kümne-konna mehega, ent vaevalt teadis enam keegi meist — mida nimelt. Mäletan veel, et siirdusime sealt alt keldrikorralt kuhugi teisale, ja siis — noh, siis ei mäletanud ma enam midagi.

Alles teisel päeval, õhtu eel, ärkasime Andresega oma hotellitoas, pead otsas kuumad ja rasked nagu kerisekivid. Vedasime endid aga siiski veel kuidagi kongressile, leides eest tühja saali. Kusagilt kõrvaltoast aga siiski kostis nagu kõnekõminat. Parajasti, kui Andres selle ust praotas, kõmahtas maailmatu jõmkärakas ning kibedat suitsu paiskus meile vastu nagu. Ei mõistnud alul midagi arvata, mis see oli, sest isegi Itaalia-Abessiinia sõda polnud tollal veel käimas. Alles tüki aja pärast selgus, et tolle jõmkäraka sünnitaja oli päevapiltnik oma magneesiumilaenguga. Tol-

les kõrvalruumis tehti nimelt kongressi lõpp-pilti...

Niiviisi, sõbrad, nurjuski meil Laane Andresega juubelikongress. Jäid meil nägemata-kaasategemata kõik need pidulikud aktused, vanade tegelinskite austamised, söömingud-joomingud-trallingud jne. Meie oma prassing, kaasa arvatud ka Andrese kaotatud tsilinder ja lõhkirebitud saterkuub, millised esemed tuli

välja maksa — läks maksma kogu Andrese „reinukeste mundrite“ müügist saadud summa ja mõned head kroonid pealegi veel.

Laane Andres vandus kõigi olemasolevate ja olematute kuradite nimel — elulõpuni enam mitte ühelegi kongressile sõita. Ent või temast maidast saab sõnapidajat. Mina küll seda ei usu, ega vist teiegi mitte...

Mõistatuse lahendus.

Hermann Löns.

Irmiga on juhtunud midagi iseäralist. Midagi mõistatuslikku, midagi müstilist, arusaamatut, üliloomulikku on astunud ta eluteele.

Mis asi see ometi on, millest igal hommikul metsniku õu nii iseäraliselt lõhnab? Kass see ei ole, rott ka mitte. Seega, mis on ta siis õieti? On rohkem asju koeraputka ja metsa vahel kui koera nina seda suudab ära tunda. See arusaamatu juhtum on põhjuseks, et Irmirahu on kadunud. See midagi on loom, kuid tundmatu loom, kel on hoopis teissugune lõhn kui rebasel, määral, jänesel, metskitsel, hirvel ja metsseal. Ka isemoodi lõhn kui siilil, maarotil, nirkil ja oraval.

Ta ilmub öösi sealaudast ja läheb turbakuuri. Mõnikord kaob ta kolmeks päevaks, kuid ilmub neljandal uuesti. Korra oli ta terve nädala kadunud ning Irmirahu ei mõtelnudki enam ta peale. Seal lõhnas aga korraga sealauda ja turbakuuri vahel nii väga tema järele, et Irmirahu nagu loll edasi-tagasi jooksis, kiunus, kratsis ja haukus, nii et metsnik viimaks küsis, mis koeral viga olevat.

Kui Irmirahu metsnikuga metsas viibis, unustas ta imeliku lõhna täiesti: metsas oli nii hirmus palju vaja haista ning vahete-vahel ka mõnel loomal kasukat tolmutada — täna rebasel, keda kuul oli riivanud, siis emahirvel, kelle järele tuli joosta Irmirahu, sest et Irmirahu oma jala oli vigastanud ning jäi koju. Suur lõbu oli rihma otsas looma jälgeda, veel suurem — ta järele joosta, ülim aga — ta turja tuuseldada, kui küti kuul looma eluküünla oli kustutanud. Säärastel silmapilkudel unustas Irmirahu mõista-

tusliku looma, kes igal ööl õues hulkus.

Jõudis Irmirahu vaevalt maja lähedusse, siis tekkis mõistatuslik olevus uuesti mõttesse. Oli ta kuitahes näljane ning pakkus metsniku abikaasa talle ka kes teab kui head toitu, siiski tormas Irmirahu esiteks sealauta, torkas nina siia ja sinna laudade vahele, kratsis ning kiunus, jooksis siis nuuskides turbakuuri, tegutses seal samuti nagu sealaudaski ja hiilis viimaks tuseselt norus peaga ja lontis sabaga tuppa, kuna metsnik naerdes sõnas: „Irmirahu otsib rotte. Vaja rottilõksud üles seada!“ Teisel hommikul surmas Irmirahu pesuköögis kaks suurt rottu, tormas siis uuesti sealauta ja hakkas seal nuuskima.

Ühel õhtul, kui ta metsseanahal leentooli ees maas lamas, kargas ta nagu tuul maast üles ja uksest välja, pidi sealjuures peaaegu tüdruku, kes õhtusöögiga vastu tuli, maha jooksuma, tormas õue, haukus ja kiunus turbakuuri ukse taga seni, kuni sulane laternatulega tuli ja koera kuuri laskis. Seal kargles Irmirahu siia ja sinna, hüppas mööda seinu üles, ronis turbahunnikute otsa, nuuskis igas urkas, kuni ta turbatolmust aevastama hakkas, ja läks lõpuks, kui metsnik liialt naerma hakkas, sorgus sabaga minema. Tuseselt lamas ta õhtusöögi ajal oma harilikul kohal metsseanahal ja isegi vorsti viimne „surnahädakisa“, nagu metsnik nimetas vorsti naha mahakiskumist, ei ahvatelnud Irmirahu lauale lähemale.

„Naerge aga peale!“ mõtles ta. „Kes katsub, see näeb. Ma tundsin tõesti, et midagi õues liikus. See ei olnud

kass, ka rott mitte; see oli midagi, mida ma veel ei tunne ja mida ma veel maha murdnud pole. Kes teab, kas see midagi mitte mõni kardetav elukas pole, kes sea maha murrab või turbamätad nahka paneb. Pean olema valvel, et ei juhtuks õnnetust. Minu peremees on muidu kõige targem inimene, kuid meiega võrreldes siiski veel küllalt rumal. Ka tema haistmine on puudulik, nagu teistelgi inimestel. Ega ta siis muidu säärast asja kõrvetaks, mis igale tundlikule ninale on väljakannatamatu, apelsine ei sööks ja õlut ei jookks, mis igale asjatundjale ninale on vastikud.

Enne magamaminekut märkas metsnik, et Irmil kippus välja, ja laskis ta õue. Õues hakkas Irmil jälle edasi-tagasi jooksuma ja kiunuma. Ent kui metsnik koera poole kumardas, et silmata, mida koer turbakuuri juures otsib, kargas Irmil metsniku najale püsti, haukus kõige kõrgemates toonides ja püüdis tõendada, nagu oleneks kogu maja heakäik sellest, et asi kord selgitataks. Siis laskis metsnik koera turbakuuri ja aitas ta pealegi turbahunniku otsa. Nüüd tormas Irmil täies hoos edasi ja tagasi, nagu oleks terve külakoerte kari koos, kuni viimaks turbatükid liikuma hakkasid ja terve hunnik ühes koeraga metsniku jalge ette maha sadas. „Jäta jandamine, Irmil!“ käskis metsnik. „Rotid pole seda möllu väärt.“ Kui aga keskööl Irmil koleda haukumisega oma asemel üles kargas, põrandalt leentoolile, sealt aknalauale kargas, sai peremees viimaks pahaseks. Ta haaras kinga voodi alt, viskas selle Irmile vastu pead ning põrutas pahaselt, et koer peaks vaikima. See teguviis ei meeldinud koerale sugugi.

Ta oli kogu järgmise päeva norus: jättis piima puutumata, hoidis metsnikust eemale, ei haukunud, ei liputanud saba, kui peremees ta metsa kaasa võttis. Et koeraga ära leppida laskis metsnik orava maha. Selle asemel, et harjunud viisil ta valju haukumisega kinni haarata ja sabaotsani ära süüa, nagu see sündis harilikult, nuusutas Irmil seekord vaevalt surnud oravat ega puudutanud teda. Metsnik vaatas pealt,

raputas pead ja naeris. Kodu rääkis ta: „Irmil on ikkagi veel pahane, et ma talle kinga vastu pead virutasin.“

Aga mitte kingaga viskamise üle ei pahandanud Irmil, vaid selle üle, et metsnik temaga tõreles ja teda pahaselt „tölbiks“ kutsus. Kui õhtusöögi ajal talle rasvane maksavorsti nahk süüa visati, ei liputanud ta saba ja viivitas umbes viis minutit enne kui ta vorstinaha ära söi. Irmil oli rohkem kurb kui tusane: „Ons võimalik, et inimesed võivad mureta süüa, juua ja naerda, kui midagi õues kolab? Kes vastutab, et kole elukas veel täna öösel ei hiili tuppa, et siin sünnitada kahju.“ Seepärast vilksas Irmil, kui tüdruk laualt toitu koristas, õue, kadus sinna nagu tina tuhka ega ilmunud enam nähtavale, ehk metsnik küll hõikas, vilistas ja kutsus. Kogu öö veetis ta õues, pea ukse lävel valvates, pea sealda või turbakuuri juures nuuskides, kuid ei leidnud midagi. Kui aga hommikul vara tüdruk läks lehmalauda lehmilüpsma, hiilis Irmil vargsi tuppa, puges ahju alla ja tuli sealt alles hommikueineks nähtavale. Metsniku küsimus, kas ta öösel oli külas pulmas käinud, tegi Irmil tuju veel enam tusasemaks.

Ühel päeval mõisteti ta tegevus hiilgavalt õigeks. Sulane tuli tuppa ja sõnas: „Metsnikuhärra, meil on õues midagi uudist olemas! Usun, et Irmil oli seekord targem kui meie kõik kokku. Sealda ja turbakuuri vahel hiilib nirk. Nüüd tean ma ka, miks hommikuti õues imelik lehk heljus. Usun, et teeme koerale seega heameelt, kui paja-kaantega ja praepannidega turbakuuris tublisti kolistame, sest sellesarnast muusikat ei kannata nirk eluilmaski välja. Teie eelkäija metsniku ajal te gutsesime ikka niiviisi. Metsnikuhärra asus püss palges ukse juures, meie lasksime koerad lahti ja kolistasime ise hoolsasti kastrulitega ja vikatitega; siis kargas nirk välja ja metsnikuhärra laskis ta surnuks või ta sattus koerte lõugu.“

Metsnik naeratas ja vastas: „Eks teeme siis meie ka niimoodi.“ Sulane Juhan, tüdruk Liine ja isegi metsniku

abikaasa võtsid pajakaaned ja läksid sealauta. Metsnik ise asus püss palges õue, kuna Irmil asetati ka talli. Kui aga kära laudas läks liiga suureks, tuli Irmil laudast välja, jooksis turbakuuri juures ja kiunus seal seni, kuni sulane ta kuuri laskis. Seal hakkas Irmil vihaseks haakuma, nii vihaseks, nagu ta haukus haavatud metssea kallale tungides, hakkas kratsima ja kraapima turbahunnikus, kuni metsnik viimaks käskis: „Juhan, viska õieti korra turbahunnik laiali!“

Seda Juhan tegigi, kuna Liine vaheajal endist viisi pajakaasi kolistas. Korraga kiljatas ta, laskis pajakaaned hirmuga käest kukkuda, haaras undruku jalgade ümber koomale, tormas metsnikule nii suure hooga vastu kõhtu, et sel piip hambust maha kukkus, ja enne kui peremees ja sulane jõudsid selgusele, mis õieti oli juhtunud, jooksis midagi musta uksest välja ja Irmil tuhat-

nelja takka järele. Seal kuulsid nad, kuidas metsniku abikaasa õues hüüdis: „Tubli, Irmil, väga tubli! Anna talle valu! Haara ta kinni! Nii on hea, nii on tubli!“ Kui metsnik, Liine ja sulane jõudsid õue, oli lahing lõpnud. Irmil raputas poolsurnud nirki lõugade vahel, lõi ta veel kord vastu maad, kandis ta siis tuppa ja asetaski oma ette metsseanahale, kus ta teda uuesti nuusutama hakkas, kuni metsnik viimaks nirgi ära võttis ja koera meelitades patsutas.

„See oli tubli tegu, Irmil!“ Irmil laskis metsnikku end patsutada, kuid mõtles iseeneses: „Te oleksite palju meeletumad ja pahandust eemale hoidnud, kui te enim sellele mõttele oleksite tulnud, et minul on ikka õigus, kui ma ärritatud olen. Kuid teil puudub ju peenike haistmine ja seepärast ei või ju teie üle sugugi pahandada.“

JAHINDUS

SSSR-i jahimajandus

E. V.

Jaht moodustab Nõukogude Vene kaugel-asuvate paikade elanikkonna, eriti Siberi küttide suguvõsade, tähtsa teenistusharu. Umbes kuus miljonit SSSR-i elanikest, kes on paisatud laiali määratu suurel maa-alal Dvinast kuni Amuurini, elab peaaegu ainult jahist. See teenistuslik iseloom eristabki SSSR-i jahti muist Euroopa maade jahtidest. Viimaseil aastail aset leidnud kogu SSSR-i jahiasjanduse ja karusnaha-asjanduse keskusteldud koondamise tõttu omapäraseks „Põllumajandusliku tööstuse teenistusharuks“, tekkis SSSR-i jahis muudatusi, mis pakuvad huvi.

Esmalt tuleb lühidalt selgitada selle majandusharu tähtsust Nõuk. Vene kaubabilansile. Peale puidu, petrooleumi ja karja moodustab karusnahaväljavedu Nõuk. Vene väliskaubanduse

tähtsaima ala. SSSR-i karusnaha-väljavedu oli viimaseil aastail:

	milj. rubla	koguväljaveo %
1930	76,6	7,4
1931	56,0	6,9
1932	42,5	7,4
1933	38,7	7,8
1934	32,3	7,7

Nii siis moodustub relatiivselt kaunis stabiilne sissetulekuallikas.

Enne maailmasõda viidi välja Venemaalt igal aastal 12—15 miljoni rubla väärtuses nahakaupa, ja nimelt ümber töötamata olekus. Kuni 60% sellest läks Saksamaale. Venemaal töötati välja vähe nahku, nii et Saksamaal ümber töötatud nahakaupa jällegi sisse veeti Venesse. See olukord on praegu nii palju muutunud, et SSSR endale on asutanud toornaha ümber töötamise

tööstuse ja välja veab väärtuselt enam kui pool karusnahku ümbertöötatult.

Nõuk. Vene toornahaväljaveol on Leipzigi turul siiski veel suur tähtsus, mis loomulikult nii suur ei ole nagu enne sõda. Siin toimub $\frac{1}{3}$ N. Vene toorkaubamüügist. Viimaseil aastail venelased püüdsid tõsta esiplaanile eduga Leningradi toorkaubaoksjoneid, et end vabastada traditsioonilisest Leipzigi turu sõltuvusest.

Solovjev'i andmete järgi oli ennesõjaaegses Venes keskmiselt aastas lastud ulukite arv tuhandetes järgmine:

jäneseid	16.000	sinirebaseid	2
oravaid	15.000	polaar-rebaseid	70
hamster	6.000	noori	
ümisejaid	3.000	polaar-rebaseid	95
tuhkruid	1.200	saarmaid	20
siberi nugiseid	500	kabarga	20
härmeline	450	vielfrass	2
soobleid	25	burundõkke	100
naaritsaid	10	hunte	30
lumenirke	20	karusid	10
punarebaseid	250	metskasse	8
määrasid	50	ilveseid	7
šaakaleid	6	metskitsi	200
põtru	70	põhjapõtru	25
hirvlasi	12		

Need ennesõjaaegsed andmed ei preteeri täpsusele. Ka N. Vene valitsus pole veel suutnud viia läbi täpseid andmeid praeguse jahisaagi kohta. N. Vene ametlike arvamiste järgi oli jahisaak viisaastaku lõpupoole (1932) ennesõjaaegse normiga võrdne.

Ulukiseisu vähenemise ja suurenemise tasakaal hävitati Venemaal aastasadu kestnud teenistusjahiga, mis uluki hooldamise alati jättis tähele panemata. SSSR-is pole, Solovjev'i ütluse järgi, ühtki piirkonda, kust ei kuulduks kaebeid ühe või teise ulukitõu vähenemisest või koguni täielisest kadust. Kuid Venemaa metsikutel metsa- ja soomaa-aladel võis uluk sõja- ja revolutsiooni-ajal, kui suur osa vene jahimehi oli mobiliseeritud, paiguti kosuda ja paljuneda. Sõja tõttu tekkis puhkus-aeg, mis sarnanes loomulikule jahikeelule. Nii olevat, näit. Petschora ääres jällegi tekkinud soobel, kus ta juba saja aasta eest paistis olevat hävinud. Hunt,

karu ja ilves võisid jälitamise puudusel igalpool tugevasti paljuneda, nii et nad, eriti hunt, muutusid kohati maarahva nuhtluseks.

Buturlin'i arvestuse järgi tõusvat SSSR-i huntide arv vähemalt 60.000 kuni 70.000-ni, kusjuures ühe hundi toitmine maksab rahvamajandusele aastas 250 rubla. Niisiis, üldse tekib hundinuhtluse tõttu 15 miljoni rublaline kahju aastas.

Kuna võrdlemisi väärtusetu hundi-nahk ei paku mingit huvi jälitamiseks, ja hundijaht on pealegi raske ja aegavajav, ei suudetud „kriimsilmadele“ senini teha palju kurja. Siiski võideldakse viimasel ajal hundinuhtluse vastu jahimeesteseltside asutamisega ja ajajahtide korraldamisega ühes sõjaväe abiga.

Põtrade, hirvlaste ja metskitsede jahil on Venemaal teisejärguline tähtsus, kuna see mängib küll osa elukutseliste jahimeeste majapidamises, aga ei tule tõsiselt arvesse kaubaartiklina. Liikumise raskuste tõttu on linnaelanike varustamine ulukilihaga üldiselt vähene. Endiste rööv-jahimetoodide, eriti ülemulukite jahti tõttu jääkoorikuga kaetud lumel ja keeluaegadest mitte-kinnipidamisest on need ulukitõud Venes palju vähenenud.

N. Venes valitsus püüab praegu Venes jahisporti edendada toetades jahimeeste organisatsioone mitme jahiajakirja väljaandmisega ja jahimeeste varustamisega odavate jahirelvadega. Samuti pannakse viimasel ajal siin, nagu kõigis mais, enam rõhku looduskaitsele. Siinkohal tuleb ka mainida, et jaht kui sport või kirk pole Venemaal olnud ilialgi laiaulatuslik, kuna ta oli teataval määral jõuka seltskonnakihi eesõiguseks. Enamasti pidas vene rahvas jahisporti „balovstvo'ks“, s. t. tembutamiseks ja mänglemiseks. Pealegi oli Venemaal alati puudus headest jahirelvadest. Kodutööstuses vanadest sõjarelvadest valmistatud odavad püssid („berdjanki“) olid tihti jahimehele kahjulikumad kui ulukile. Nüüd on selles mõttes paljugi muutunud paremuse poole. Igatahes näeme N. Vene jahiajakirjadest, et seal pütatakse jahimeeskonda koos hoida ja temale selgitavalt mõjuda.

N. Vene 1929. aasta jahiseaduse artikkel 17. järgi on jahipidamise õigus kõigil üle 14 aasta vanustel kodanikel, kui nad toovad kohalike ametivõimudele vastavad tõendused ja tasuvad jahimaksu. Jahimaksust vabastatakse: 1) elanikud neis paikades, kus jahipidamine on elukutseks, 2) personaal, kelle ülesandeks on jahimajanduse järelevalve ja 3) miilits. Jahi järelevalveametnikele antakse salaküttimise avastamise ja teatamise eest 30% trahvirahadest. (Artikkel 35.)

Viimasel ajal on N. Vene valitsus hakanud muretsema välismaalaste-jahimeeste liiklemise korraldamiseks võrdlemisi kõrgemaksulisi jahivõimalusi karudele, põtradele, mõtustele jne. Kuna aga juba enne sõda Venemaal see jahipidamine osavõtjatele oli suurte kuludega seotud, pole ta praeguses olukorras kindlasti paranenud.

Nagu näha aastase jahisaagi-tabelist, on SSSR-i tähtsaimaiks jahiobjektideks: orav, jänes, ümiseja, polaar-rebane, härmeliin, nugis, soobel. Eriti moodustab siberi orav, kes talvel hallikasvalgeks värvub, tähtsaima Venemaa toorkaubaartikli.

Oravat leidub kogu metsarikkas Siberis (arvatud välja Kamtschatka, kus puuduvad põlise metsa tüübilised elanikud, näit., oravad, pödrad, hirvlased, metskitsed jne., sest et see poolsaar on taigaga ühenduses tühja tundrapiirkonnaga) ja põhja-ida Euroopa-Venes. Otsingul seedrimäni pähklite järele võtab ta ette tihti kaugeid rännakuid ja kaob mõni kord aastaiks ühest ümbrusest, et järsku teises ümbruses esineda massiliselt.

Elukutselised jahimehed on osalt spetsialiseerunud oravajahile. Nad lähevad hilissügisel enamasti 4—10-mehelistes gruppides, võttes kaasa suusad, koerad, püssid, toiduained jne., sadasid kilomeetreid taigasse ja tulevad tagasi alle mõne kuu pärast. Jahikohadel püstitatakse algelised jahionnid, mis annavad pikemaiks ajaks ulualust. Toiduained ja saagikslangenud toornahad pannakse panipaikadesse, mis on kaitseks kiskjate eest ehitatud ladvate puude otsa. Suurim osa oravatest lastakse maha väikekaliibrilise kuulipüssiga ja haavlipüssiga, kusjuures eri-

ti sobivad ja väljaõpetatud jahikoerad („laika“) on väärtuslikeks abiliseks. Teistel püüdmissviisidel on oravate suhtes väike tähtsus.

Teistest N. Vene tähtsamaist ulukitõugudest olgu nimetatud veel järgmised:

Jäneseid, kellest siin harilikke, eriti aga lumejäneseid, leidub väga suurel arvul, ei lasta Venes mitte püssiga, vaid püütakse püünistega, lõksudega, raudadega jne. Püssiga peetakse neile jahti ainult tiheda elanikkonnaga kohtades ja sedagi enam spordi pärast. Lumejänes, keda leidub palju enam kui halli jänest, on suurema kauplemistähtsusega. Harilike jäneste nahad on mõnes Venemaa osas väikese väärtusega. Ka teistes maades võrdlemisi hinnatud jäneseleha loeti Venemaal mitmes kohas — samuti nagu metssealiha — ebapuhtaks („poganõi“) ja seda ei tarvitatud. Nii näit., võis osta sõjaajal Siberi kaugemates linnades mülitud jäneseid 5 kopikat tükk suuremates hulka-des. Seda võimalust kasutasid ainult tol ajal Siberis laiali paisatud sõja- ja poliitilised vangid, sest suur osa vene elanikkonnast põlgas jäneseleha.

P o l a a r - r e b a n e (vene „piesets“), ka valgeks rebaseks või jäärebaseks nimetatud, on tähtsaim karusloom tundrapiirkonnas, eriti Siberi osas ja jäämere kallastel ja saartel. Toiduotsingul rändab polaar-rebane talvel enamasti salkades lõunasse kuni põhjapoolse metsapiirkonnani. Polaar-rebase hulgas, kes on talvel üldiselt valged, on alati teatav protsent sinkja värviga loomi (s i n i r e b a s e d), kelle väärtus on eriti kõrge ja kes esinevad sagedamini Ida-Siberi tundrais. Polaarrebase värvus muutub väga palju ja mängib peaosu nahkade hindamisel. Iga aasta langeb saagiks umbes 150.000 polaar-rebast, kuid see arv muutub rööv-püüdmissuhtedega tõttu aastast-aastasse vähemaks. Jahti nendele karusloomadele peetakse reegli järgi talve alguses rebaste rändamise ajal lõunasse. Kaevetakse püügiauke ja seatakse üles mitmesuguseid püügiabinõusid. Ka mürgi laialipildumisega jne. langeb suur osa rebaseid saagiks.

Soobel, kes annab ilusaima karusnaha ja mängis tähtsat osa Siberi valutamise ajaloos, elutseb praegu peasjaliselt Ida-Siberi kaugetes metsapiirkondades, ja nimelt Jenisseist kuni Vaikse ookeanini, arvatud kaasa Kamtschatka ja Sahhalin. Üksikult leidub teda ka Uuralis (Permi kubermang). Sellel määratu suurel Põhja-Aasia maaalal mängib soobel jahisaagina suurt osa. Lääne-Siberis püütakse teda ainult juhulikult ja muuseas. Vastavalt ümburusele leidub mitmesuguse värvinguga soobleid, kelle karusnaha väärtust hinnatakse läike, peensuse, karva tiheduse ja suuruse järgi. Ilusaimaid soobleid annavad Ida-Siberi provintsid. Soobli nahku hinnatakse kvaliteedi järgi 50 kuni 800 rublani. Sooblit jälitakse väga mitmesuguste jahimetoodidega, kusjuures tarvitatakse ka igasuguseid püügiriistu.

Toorkaubasaak allub iga-aastastele kõikuvustele, mis on sõltuvad ühelt poolt bioloogilistest, teiselt poolt öko-

noomilistest põhjustest. Bioloogilistena esinevad kõigepealt osalt massilised haigused karusloomade keskel, mistõttu mõnes kohas üksikud tõud hävivad täieliselt; edasi, mitmesuguste ulukitõugude rändamised (näit., põhjapõdra-karjade, oravate jne.) kas toiduotsimise eesmärgiga või suurte metsapõlemiste tagajärjel. Pealeselle paljuneb, nagu on tehtud kindlaks, uluk mõnedel perioodidel eriti tihedalt. Toorkaubasaagi kõikuvuse ökonoomiliseks põhjuseks tuleb panna tähele esimesel pilgul imelikku näivat sõltuvust kõrsviljasaagist. Nii näit., on suudetud määrata kindlaks, et karusloomade püük suureneb äparduvate viljasaagiga aastail. Põhjuseks on, et elanikkond on sunnitud otsima halbadel vilja-aastail enam kui harilikult kõrvalteenistust, milleks osutub jahipidamine. Nii tõuseb halbadel vilja-aastail jahimeeste arv ja suureneb ka toorkaubasaak.

(Järgneb.)

Kirjanduslik ringvaade

„Svenska skogsvårdsföreningens tidskrift“ („Rootsi metsaseltsi ajakiri“) — Häfte I — 1936.

Th. Streyffert — Nordamerikas skogstillgångar och massaindustri (P.-Ameerika metsavarad ja paberimassi tööstus).

Autor annab oma 1934. a. õppereisi tulemusena väga põhjaliku uurimuse P.-Ameerika paberimassitööstuse kohta; uurimus on varustatud väärtuslike statistiliste andmetega, kaartidega ja piltidega; käsitletakse kõnesoleva tööstuse arengut, praegust seisukorda ja tuleviku väljavaateid kolme olemasoleva paberimassitööstuse rajooni kohta. Need kolm rajooni on: 1) kirde-rajoon, mis haarab kirdeosariigid, järvede-äärsed osariigid (Minnesota, Wisconsin, Michigan) ja Ida-Kanada ühes New Foundland'iga; 2) kagu-rajoon, keskkohtaga lõuna-osariikides ja 3) patsiifidne rajoon. Tööstuste arvult ja produktisioo-

nilt tähtsaim on kirde-rajoon. Üksikute rajoonide väljakujunemist mõjutas kolm tegurit: 1) kohapeal olemas-olev toormaterjal, 2) toormaterjaali soodsad juureveotingimused ja 3) paberimassi soodsad turustamistingimused.

Kogu P.-Ameerika paberimassi produktisioon 1933. a. oli (1000 meetertonnis — kuiv kaal)

Kirde-rajoonis	4662
Vaikse ookeani raj.	1013
Kagu-rajoonis	1178

Kokku 6853,

sellest P.-A. Ühendriikides 3884

Kanadas	3299
New Foundlandis	285

P.-Ameerika ühendriikide toodang produktisioonikeskuste järgi jaguneb 1934. a. järgnevalt (1000 meetertonnis):

Produktsooni keskused	Pleekimata sulfiit	Pleegitud sulfiit	Kokku sulfiit	Sulfaat	Mehaaniline mass	Kõik kokku
New England . .	131	156	287	—	476	763
Kesk-Atlandi osar.	73	78	151	—	198	349
Järvedeäärsed „	128	191	319	149	230	698
Patsiifidsed „	208	259	467	150	217	854
Muud (p. Lõuna os.)	4	47	51	826	16	893
Kokku	544	751	1275	1125	1137	3537

1934. a. veeti Ühendriikidesse sisse (1000 meetertonnides):

Ajalehepaberit	2006
Muud paberit	36
Meh. puidumassi	172
Sulfiiti	978
Sulfaati	486

Kokku 1631
ja 248.000 m³ paberipuid.

Paberipuid veetakse sisse peamiselt Kanadast; ka N. Venest on pärast maailmasõda toodud paberipuid (1930. a. 445000 m³; 1933. a. 66000 m³).

Ajalehepaberi sissevedu päritolu-
maade järgi (1934):

Kanada	1.777.000 tonni
New Foundland	97.000 „
Rootsi	62.000 „
Soome	52.000 „
Muu Euroopa	18.000 „

Mehaaniline puidumass tuuakse peamiselt Kanadast.

Keemilise massi sisseveo alal on Kanada senine valitsev seisukoht kandunud üle Euroopale.

P.-A. Ühendriikide keemilise massi sisseveo jaotus päritolumaade järgi 1934. a. (1000 meetertonnides):

Kanada	Rootsi	Norra	Soome	Saksa	Muud	Kokku
182	60	Pleegitatud sulfiit 47	20	35	16	360
82	320	Pleekimata sulfiit 23	115	48	25	613
78	338	Sulfaat 14	53	—	3	486

Ivar Trägårdh — Finnas förutsättningar för maskinell bekämping av skogsinsekter i Sverige? (Kas Rootsis on eeldusi metsainsektide tõrjeks masinate abil?)

Autor on Euroopa juhtivalt metsa-entomoloogidelt kogunud andmeid metsakahjulike insektide vastu masinate abil toimetatud võitluse ulatuse ja tulemuste kohta erimaades.

Kuni 1934. a. (inkl.) on Euroopas tolmutatud insektide rüüstealasiid:

Saksas	umb. 50.000 ha
Venes	„ 17.690 „
Poolas	„ 22.000 „
Tšehhoslovakkias	„ 4.240 „
Austrias	„ 135 „

Kokku 94.065 ha

sellest lennukite abil:

Saksas	43.000 ha
Venes	17.690 „
Tšehhoslovakkias	3240 „

Kokku 63.930 ha,

kuna ülejäänud osa on tolmutatud maapealsete mootortolmutajate abil.

Kõik usuteldud entomoloogid tõendavad, et arseenimürgituse tolmutatud rajoonides niimetamisväärses ulatuses kodu- ja metsloomade ning lindude juures tähele ei ole pandud; küll on aga mesilased viidud ajutiselt vähemalt 10 km kaugusele tolmutatavast metsast ja mitmes riigis seati üles hoiatus-tahvleid kariloomade eemalhoidmiseks ohtlikust rajoonist. Venelased tarvitavad kaltsiumarsenaadi asemel kaltsiumarseniiti, mis on mürgisem ja mille tarvitamisel võib see-

tõttu leppida vähema hulgaga üksuse kohta. Kui näit. Saksas tolmutamisel tarvitatakse 50 kg kaltsiumarsenaati pro ha, jätkub Venes 5—15 kg kaltsiumarseniidist pro ha (keskm. 8 kg). Vene lennukid on seetõttu suutelised tolmutama 200 kg mürkainega 20—25 ha, Kesk-Euroopa meetodi järgi jätkuvalt sellest vaid 4 ha-le. Maksimaalne tolmutamise päevanorm lennukelt on Venes 400 ha, keskmine — 200 ha. Tolmutamise efekt on olnud hea.

Autor pooldab arseniitmetoodi rakendamist ka Rootsis. Rootsis saaks autori arvates 150 kg arseniidiga varustatud lennuk 8 lennuga päevas tolmutada 120 h. Arvates iga lennu kestuseks 1 tund (maks.), oleks lennukulud sõjaväelennukeil $8 \times 150 = 1200$ kr. või pro ha Kr. 10.—. Kaltsiumarseniit maksab Kr. 0,50 pro kg, seega 10 kg pro ha = Kr. 5.—. Abijõud, hoiatusmärgid jne. arvatud à Kr. 5.— pro ha, oleksid tolmutamise kulud pro ha kokku maksimaalselt Kr. 20.—.

Võrrelnud tolmutamise kulu insektirüütete rahalise kahjuga jõuab autor otsusele, et Rootsis esineb rida primäärsed metsakahjureid (*Lophyrus*, *Bupalus* j. t.), millele kahjustused on kaugelt suuremad kui tolmutamise kulud lennukelt, — ja seega on moodsa tolmutamismetoodi rakendamine Rootsis majanduslikult täiesti õigustatud.

Erik Hägglund — Vedbeskaffenhagens inflytande på utbyte och kvalitet av sulfit- och sulfat-

massa. (Puidu omaduste mõju sulfit- ja sulfaatmassi toogile ja kvaliteedile.)

Rootsis on tselluloositööstus viimase 25 a. jooksul ulatuselt seitsmekorristunud. Võib oletada, et peagi jõutakse sel alal tasemeni, millest üle minna ei luba metsade toogivõime. Paberimassi hind ja turustamisvõimalused olenevad väga suurel määral kauba kvaliteedist ja kvaliteedi suhtes nõudmised suurenevad aasta-aastalt. Tselluloosi tähtsamaid omadusi on tugevus; tugevuse saavutamine on osaliselt tootmisprobleeme, osalt aga oleb tugevus kasutatava puidu omadusist. Autor on uurinud kuuse- ja männipuitu paljudelt kasvukohtadelt üle riigi ja paralleelselt uurinud samast puidust tavaliste tootmismetoodide abil saadud tselluloosi omadusi. Toonud katsete tulemuste kohta rohkesti arvilisi andmeid, autor jõuab otsusele, et kuuse juures kiiresti kasvanud puit annab tugevuselt tunduvalt halvema sulfiitmassi kui aeglaselt kasvanud puit, mis nähtavasti on tingitud puidu kiudude füüsikaalseist omadusist (kiiresti kasvanud puudel keskmine kiupikkus on 2,6 mm, laius 0,05 mm, aeglaselt kasvanuil — vastavalt 3,2 mm ja 0,04 mm; esimesel grupil on väike, teisel suur sügispuidu %). Männipuit ei avalda nii selgeid vahesid. Metsamehele on tähtis teada, et puit puude ladvaosast paberimassi tugevuse seisukohast ei ole halvem kui puit teistest tüveosadest. Rõhutatud puude puit tselluloosi valmistamiseks on parem kui valitseva rinde puit.

B. Tuiskvere.

Mitmesuguseid teateid

Muudatusi metsaametnike koosseisus.

Roosa metsk. abimetsaülem J. Pape vabastatakse teenistusest parandamata haiguse pärast, arvates 1. V 1936. a.

Orajõe metsnik J. Sulg on nimetatud Roosa metskonda II järgu abimetsaülemaks aj. k. t., arvates 1. V 1936. a.

Kloostri metsk. asjaajaja Hindrek Hiis vabastati teenistusest parandamata haiguse pärast, arvates 18. III 1936. a.

Kuussaare metsk. riigim. asjaajaja Friedrich Soon vabastati teenistusest parandamata haiguse pärast, arvates 15. III s. a.

Kuussaare metsk. riigim. asjaajaja J. Teeder vabastatakse teenistusest oma palvel.

Ministeeriumi kantselei raamatupidaja A. Stolberg viiakse üle tema palvel ja teenistuse huvides Kuussaare metskonda I järgu asjaajajaks, arvates 1. IV 1936. a.

Rüügim. ameti van. kantseleiametnik E. Kärt viiakse üle teenistuse huvides Kuussaare metskonda vabateenijaks III-järgu asjaajajaks, arvates 1. IV 1936. a.

Roosa metsk. asjaajaja E. Matsbek vabastati teenistusest metsaseaduse § 127 alusel, arvates 2. III 1936. a.

Alatskivi metsk. asjaajaja E. Pihlau paigutatakse ümber teenistuse huvides Roosa metskonda, 1. III 1936. a.

Vändra metsk. metsavaht A. Kaur, kes on lõpetanud Voltveti metsakooli metsnike kur-

suse, nimetati Alatskivi metstkonda II järgu asjaajaja aj. k. t., arvates 1. märtsist 1936. a.

Ahja metstk. asjaajaja E. Orgvete paigutati tema enese palvel Kloostri metstkonda asjaajajaks.

Mõtsu metstk. asjaajaja A. Tiidor paigutati tema enese palvel Ahja metstkonda asjaajajaks.

Avinurme metstk. asjaajaja A. Peterson paigutati teenistuse huvides Mõtsu metstkonda asjaajajaks.

Jõgeva metstk. asjaajaja A. Elmend paigutati teenistuse huvides Avinurme metstkonda asjaajajaks.

Voltveti metstk. asjaajaja D. Lüdig paigutati teenistuse huvides Jõgeva metstkonda asjaajajaks.

Permisküla metstkonna asjaajaja K. Kallak paigutati tema nõusolekul Voltveti metstkonna asjaajajaks.

Permisküla metstk. riigimetsatööstuse ametnik S. Jõgever nimetati sama metstkonda asjaajajaks.

V. K.

Ametijärgus kõrgendused 1. märtsist 1936. a.

Petseri metstk. II j. metsaülem E. Eslas I järgu metsaülemaks.

Karksi metstk. II j. metsaülem J. Kääni I järgu metsaülemaks.

Permisküla metstk. III j. metsaül. K. Alberg I järgu metsaülemaks.

Erastvere metstk. II j. metsaül. E. Allak I järgu metsaülemaks.

Rooküla metstk. II j. metsaül. E. Kasesalu I järgu metsaülemaks.

Orajõe metstk. II j. metsaülem N. Sikka I järgu metsaülemaks.

Petseri metstk. II järgu abimetsaül. A. Läänesaar I järgu abimetsaül.

Pärnu metstk. III järgu asjaajaja V. Vuks I järgu asjaajajaks.

Valga metstk. II järgu metsnik Joh. Martinson I järgu metsnikuks.

Tallinna metstk. II järgu metsnik Paul Kütits I järgu metsnikuks.

Erastvere metstk. II järgu metsnik Joh. Siim I järgu metsnikuks.

Avinurme metstk. III järgu metsnik Ilmar Tomson I järgu metsnikuks.

Ahja metstk. II järgu metsnik Alfr. Mollok I järgu metsnikuks.

Püssi metstk. III järgu metsnik Joh. Saar I järgu metsnikuks.

Audru metstk. II järgu metsnik Mihkel Rast I järgu metsnikuks.

V. K.

Uued palgaastmed ja tasunormid metsavahtidele.

Põllutööministri ülesandel riigimaade ja metsade valitsus töötas ümber senini maksusel olnud metsavahtide palgaredeli, kusjuures palgaastmete arv vähendati 28 pealt 14 peale. Ümberkorralduse tagajärjel on kaotatud kõik 50 sendiga lõppenud tasunormid, ja uued normid rajatud täiskroonilistena. Uued palgaastmed ja tasunormid on kujundatud, võttes arvesse eelarvega lubatud krediite, sellaselt, et astmestiku 6 madalama astme tasunormid esinevad 2-krooniste ja 8 järgmise astme tasunormid 3-kr. tõusudega, kusjuures madalaimaks tasunormiks on Kr. 12.— ja kõrgeimaks Kr. 45.— kuus.

Neil alusel ümbertöötatud palgaastmed kinnitati põllutööministri poolt 24. märtsil s. a. ja pandi alates 1. aprillist s. a. maksma riigimaade ja metsade valitsuse direktori käsuga 24. III s. a. nr. 12.

Maksmapandud palgaastmed ja tasunormid neile vastavalt kujunevad järgmiselt:

I aste	Kr. 45.—	—	6	metsavahti.
II	„	„	42.—	— 8 „
III	„	„	39.—	— 21 „
IV	„	„	36.—	— 46 „
V	„	„	33.—	— 103 „
VI	„	„	30.—	— 220 „
VII	„	„	27.—	— 336 „
VIII	„	„	24.—	— 271 „
IX	„	„	22.—	— 159 „
X	„	„	20.—	— 88 „
XI	„	„	18.—	— 57 „
XII	„	„	16.—	— 26 „
XIII	„	„	14.—	— 15 „
XIV	„	„	12.—	— 22 „

V. K.

E. M. Ü. Jõgeva osakond.

20. aprillil k. a. pidas E. M. Ü. Jõgeva osakond aasta-peakoosoleku, millest võtsid osa kõik osakonna liikmed. Koosoleku juhatajaks valiti metsnik A. Andressalu, sekretäriks metsnik H. Heinsoo. Uuteks liikmeteks astumiseks avaldasid soovi ja võeti vastu R. M. T. praaker E. Teinfeld, asjaajaja prl. D. Lüdig ja metsavaht O. Voore. Uude juhatusse valiti: esimeheks metsnik H. Heinsoo,

sekretäriks asjaajaja prl. D. Lüdigi ja laekuriiks metsnik A. Andressalu. Revisjonikomisjon valiti endises koosseisus tagasi.

Rõõmustav on märkida, et kõik senised ühingu liikmed on oma võõrapäraseid perekonnanimed eestistanud. Uuteks nimedeks on võtnud: abimetsaülem A. Hermann — Härm, metsnik H. Heinrichson — Heinsoo, metsnik A. Anderson — Andressalu, m.-v. Malkov — Mälgi, m.-v. Tolpats — Linnumäe, m.-v. Heinrichson — Heinsoo, m.-v. Vonder — Soomets, m.-v. Voormann — Voore.

16. kongressist otsustati võtta osa saadiku kaudu, kelleks valiti metsnik A. Andressalu.

A. A.

E. M. Ü. Voltveti osakond.

20. veebr. 1936. a., mis langes kokku metskonna palgapäevaga, pidas E. M. Ü. Voltveti osakond oma aastapeakoosoleku metskonna kantseleis. Koos oli 16 liiget. Koosolekut juhatas abimetsaülem K. Kivi ja protokollis metsavaht H. Kruuse. Koosolek kujunes koduseks — omavaheliseks koosviibimiseks. Otsused tehti ühel häälel.

Uude juhatusse valiti: esimeheks — abimetsaülem K. Kivi, kirjatoimetajaks — RMT ametnik A. Jaanson ja laekuriiks — metskonna asjaajaja D. Lüdigi.

Revisjonikomisjoni valiti: metsaülem M. Viskanpuu, metsnik A. Valdma ja metsavaht J. Peterson.

Metsateenijate kongressile saadikuks valiti metsavaht H. Kruuse.

Juhatuse poolt esitatud 1935. a. aruanne ja 1936. a. eelarve võeti vastu mõningate täiendustega ühel häälel.

Läbirääkimistele asudes siirdus jutt ekskursiooni küsimusele. Et üle 50% metskonna ametnikest-teenijaist ei tohi viibida väljastpoolt metskonda, otsustati korraldada kaks ekskursiooni koos mõne teise E. M. Ü. osakonnaga, et hoida kokku sõidukulusid. Selleks otsustati läbi rääkida Kariste, Lodja või Jäärja osakonnaga, mis jäeti juhatuse mureks.

Edasi veersid läbirääkimised koduümbruse kaunistamisele, sellele metsameeste õilsale ülesandele. Eeloleval kevadel otsustati kaunistada ühiselt ühe metsavahi või metsniku kodu ümbrus, ja nimelt selle metsavahi või metsniku kodu ümbrus esijoones, kelle elukoht asub rohkem maantee ääres, on seega kaasinimestele rohkem silmapaistev ja suuremale hulga-

le head eeskujude andev. Tehti veel enesele kohuseks edaspidi igal kevadel ühe metsavahi või metsniku kodu ümbruse kaunistamine ühiselt. (Tõesti ilus idee, mis tuleks tegelikult teostada!)

Lõpuks võiks mainida, et kõik Voltveti osakonna liikmed loevad „Eesti Metsa“. Kaks osakonna liiget on eestistanud oma nimed: metsnik Valdma ja metsavaht Maidle. Osakonna liikmete hulgas leidub veel mõnel võõrapärase nimi, kuid kuuldavasti eestistavat ka need oma nimed juba lähemal ajal. Osakonna liikmete vahel valitseb täieline üksmeelsus ja üksteisest arusaamine. Osakonna liikmed armastavad oma kutsetööd, omavad optimistlikud vaated ning neil on tahe töötada kodumaa kasuks ja riigi huvides.

H. K.

Julius Pape — pensionile.

1. maist s. a. lahkus Roosa metskonna abimetsaülem Julius Pape metsameeste perest.

Jul. Pape on sündinud 15. III 1874. aastal Võisiku vallas Viljandimaal ja kohe Treffneri gümnaasiumi lõpetamise järele on pühendunud täie innuga hoolitsema meie roheline kulla — metsa ja metsas varju leidvate jahiloomade ja lindude eest, olles pikki aastaid Eestis mõisade metsaülemaks ja vahepeal paar aastat ka Lätis. Metsade üleminekul Eesti vabariigi kätte on olnud 1. II 1920. a. kuni 1929. a. Purdi metsaülemaks, kust oma palvel asus Roosa metskonna abimetsaülemaks kohale.

Alati tasakaaluka, äärmiselt õiglase ja eeskujuliku täpsusega töötanud metsamehe lahkumine kaasteenijate ja aluvate keskest on tõsiseks kaotuseks mahajääjatele, eriti aga noorematele metsameestele, kelledele hra Pape ikka ja alati oli valmis andma asjalikke ja tänuväärt juhatusi oma pikal teenistusajal omandatud teadmistest.

E. M. T. Ü. Roosa osakond mäletab veel kaua enda keskest lahkunud auväärt juhatuse liiget ja soovib, et teenistusest lahkumist põhjustanud haigus ei takistaks härra Pape veeta veel palju aastaid rahulikku päevi, kuna ta senine elutöö oli pühendatud vaid metsade hüvanguks.

E. R—i.